

הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון - [CC BY-NC-SA 2.5](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/) אסור
בשימוש מסחרי
וספרי ויקיטקסט תחת רשיון GNU Free Doc. License
בס"ד - כל הזכויות שמורות (c) ל ויקיטקסט

משנה - אהלות - רמב"ם

[פרק א](#)

[פרק ב](#)

[פרק ג](#)

[פרק ד](#)

[פרק ה](#)

[פרק ו](#)

[פרק ז](#)

[פרק ח](#)

[פרק ט](#)

[פרק י](#)

[פרק יא](#)

[פרק יב](#)

[פרק יג](#)

[פרק יד](#)

[פרק טו](#)

[פרק טז](#)

[פרק יז](#)

[פרק יח](#)

פרק א - משנה א

אמר ה' בטומאת מת (במדבר יט) והנפש הנוגעת תטמא עד הערב ואמרו בספרי [צ"ל או יהיה] (איזה) אדם מקבל טומאה מן המת לטמא חבירו טומאת ז' ת"ל והנפש הנוגעת תטמא עד הערב אולם האדם אשר יגע במת שהוא טמא טומאת ז' הנה זה לשונו (שם) הנוגע במת לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים וזה הדין הוא דין תורה ומדברי סופרים שהוא כאשר נגע במת ונגע באדם אחר קודם הבדלו מן המת הנה השני ג"כ טמא ז' ימים מדבריהן
ודע
זה:

פרק א - משנה ב

אמר יתברך בטומאת מת (שם) וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת או בעצם אדם או בקבר יטמא שבעת ימי' ובאה הקבלה (נזיר דף נג:) שאמרו בחלל חרב הכונה בו שהחרב והחלל שוה שאין הבדל בין חלל חרב או חלל אבן או חלל עץ ואמנם ירצה בזה שכל מה שיגע בחרב אשר נהרג בו המת יטמא ז' ימים וכן שאר כלי מתכות וכלי שטף בהיקש אל החרב לפי מה שביארנו בפתיחת זה הסדר והתבאר מזה שהכלים הנזכרים אשר נגעו במת והכלים השניים אשר יגעו באלו הכלים טמאים טומאת ז' וכבר ביארנו בהלכה אשר לפני זאת שכל מה שהוא טמא טומאת ז' הפחות מה שיעשה מן הטומאות שישים כל מה שיגע בו טמא טומאת ערב והוא אמרו (במדבר יט) והנפש הנוגעת תטמא עד הערב ולזה אמר השלישי בין אדם בין כלים טמא טומאת ערב:

פרק א - משנה ג

כבר בארנו שהכלי הנוגעי במת וכל מה שנגע באלו הכלים טמאים טומאת ז' ואם היה אשר נגע בכלים הנוגעים במת אדם הנה זה האדם ג"כ יטמא הכלים טומאת ז' ומופת זה שהכלים הנוגעים במת למדנו מן החרב לפי שהפסוק חייב הנוגע בחלל או בחרב לפי מה שבאה בו הקבלה

(במדבר יט) טמא טומאת ז' שיכבס בגדיו ביום הז' וזה ראייה שהוא מטמא בגדים טומאת ז' ונבין מזה שהחרב והאדם אשר נגע בחרב והבגדים אשר נגעו באדם שלשתן טמאים טומאת ז' וזהו ענין אמרו בספרי הא למדנו לכלים ואדם ר"ל כבר למדנו שהכלים הנוגעי במת ואדם בכלים טמאין טומאת ז' מאמרו בחלל חרב כמו שבארנו כלים ואדם וכלים מנין ת"ל (שם לא) וכבסתם בגדיכם ביום השביעי. אולם אמרו הרביעי בין אדם בין כלים טמא טומאת ערב וזה הולך על השרש הקדום מאמרו והנפש הנוגעת תטמא עד הערב ומבואר הוא שאמרו בכאן השלישי והרביעי האיש השלישי והאיש הרביעי מהאיש י אשר יביאו להם הטומאה מן המת אם מאיזה איש מהם יתחיל המספר (לפני) [לפי] המדרגה ויקרא ראשון לטומאה ושני ושלישי ורביעי ויחייב כל מדרגה ממנו מהדיני (מה) [מהם] שיבא ביאורו במס' טהרות וזולתו כמו שבארנו ופירשנו בפתיחת זה הספר ובפ"א מכלים. ויורה הענין שכל מה שיטמא במת טומאת ז' הנה הוא אב הטומאה וכל מה שיטמא מן המת טומאת ערב הוא ולד הטומאה והוא הנקרא ראשון וממנו יתחיל המספר בשני ושלישי ורביעי וכבר בארנו זה כולו בפתיחה הנזכרת אולם ר"ע יש לו חמישי השפוד התחוב באהל האהל והשפוד אדם הנוגע בשפוד וכלים באדם טמאים טומאת ז'. והחמישי בין אדם בין כלים טמאים טומאת ערב. אמרו לו הנה אין האהל מתחשב. ביאור המלה תחוב תקוע קיים. ושפוד התקוע באהל הוא המרכז אשר באמצע האהל דומה לעמוד אם היה של מתכת ומנהו ר' עקיבא שני לאהל והיה האהל נטמא במת והיו כלים הנוגעים במת לפי מה שביארנו בפתיחה וזה השפוד כאילו הוא נגע באהל וחכמים אומרים שהוא מכלל האהל וחלק מחלקיו והוא אמרם בברייתא האהל והשפוד שם אחד הוא והוא ענין אמרם בכאן אין אהל מתחשב אבל השפוד עצמו הוא אשר יהיה כלים הנוגעים במת ואין האהל הוא אשר טמאתו אבל הוא והוא דבר אחד:

פרק א - משנה ד

כאשר הבנת המאמר בזאת המשנה היא מבוארת לפי שכבר ביארנו שכלים הנוגעים במת וכלים בכלים טמאים טומאת ז' והשלישי בין אדם בין כלים טמא טומאת ערב הנה כבר הכינה הטומאה אלו ג' כפלים בכלים ובאדם שנים לבד כמו שביארנו תחלה ואם נגעו כלים במת ואדם באותם הכלים וכלים שניים באותו האדם אשר היה האדם אמצעי בין הכלים הנה השלשה כפלים טמאים טומאת ז' והמדרגה הרביעית טמאה טומאת ערב וכבר זכרנו אלו השרשים כולן. ומה שראוי שנעיר עליו בכאן שהאדם אשר יגע במת כאשר נגע בכלים הנה הוא (יטמאהו) [יטמאם] טומאת ז' ולמדנו זה בק"ו לפי שכבר ביארנו שכלים הנוגעי באדם שנגע

בכלים שנגעו במת טמאים טומאת שבעה ר"ל הכלים השניים וכאשר היה זה כן הנה היותר ראוי והיותר נראה שיהיו הכלים הנוגעים באדם שנגע במת בלא אמצעי טמאים טומאת ז' וכן התבאר בסיפרי אבל יהיה לך זה השרש והוא שהאדם שנטמא במת יטמא הכלים טומאת ז' ויטמא חבירו טומאת ערב וכבר הפלגנו בביאור זה השרש וזולתו בפתיחת זה הסדר ושם התבאר שהכלים הרמוז להן באלו הדינים בטומאת מת לבד הוא כלי מתכות ובגדים וכן שאר כלי שטף כמו שיראה למבין מאלו הפסוקים הנזכרים בסיפרי:

פרק א - משנה ה

ידוע שהזב אב הטומאה והאדם אשר יגע בו הוא ראשון לטומאה אבל הוא בשעת מגעו מטמא בגדים לפי מה שהתבאר בפ' אחרון מזבין והוא אמרו יתברך (ויקרא טו) והנוגע בבשר הזב יכבס בגדיו ירצה בזה שהוא מטמא בגדים בשעת מגעו כמו שהתבאר בפ"א מכלים אולם כלים הנוגעים בזב הנה הוא ראשון ולא יטמא בגדים אלא כל ולד הטומאות אינו מטמא כלים כמו שביארנו בפתיחה אולם כלים הנושאים את הזב הנה הן אב הטומאה לפי שהן משכב או מושב וכולן מטמאין אדם כמו שביארנו בפתיחה ולשון התורה (שם) וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא עד הערב אולם אדם הנושא את הזב הנה הוא לא יטמא אדם בשום פנים לפי שהוא ולד הטומאה כמו שהשרשנו בראש זה הסדר ואפילו בשעת נשיאתו קודם שיפרוש ממטמאיו אינו מטמא לא אדם ולא כלי חרס ואמנם שאר כלים יטמא והנה נבאר זה בסוף זבים:

פרק א - משנה ו

אמר יתברך (במדבר יט) הנוגע במת בנפש האדם אשר ימות הנה ביאר בזה הפסוק שהוא לא יטמא עד שימות ואם היה [אולי צ"ל בענייננו. ור"ל מגוייד או גוסס] בעניינו לא יטמא בו בחיותו וכאשר היה המת אשר טומאתו חמורה לא יטמא עד שימות כל שכן הנבלה והשרץ:

ומגוייד. חתוך או נדקר. וגוסס הוא אשר הוא בפרק המות:

זוקק ליבום. אם היה מת האדם ועזב אח בזה הענין הנה אשת המת זקוקה ליבם ויחייב עליה כל דיני זקוקה ליבם וכן אם עזב ולד בזה הענין הנה אשת המת פטורה מן היבום ומן החליצה והאשה ישראלית אשר לה ולד מכהן והיה הולד על זה הענין הנה אוכלת בתרומה בשבילו עד שימות וכן הכהנת אשר לה ולד מישראל והוא בזה הענין הנה אין ראוי לה לאכול בתרומה עד שימות :

וביאור הותזו ראשיהן נבדלו ראשיהן :

מפרכסין. מתנועעים והתנועה אשר ינועו האברים אחר המות יקרא פרכוס :

הלטאה. הוא שם השרץ וזה הבעל חי יתנועע זנבו מאד מאד אחר חתוכו ואמנם יקרה זה לקצת מיני בעלי חיים כאשר לא יהיה הכח המתנועע מתפשט בכלל האיברים משורש והתחלה אחת אבל תהיה מתפרדת בכל הגוף :

פרק א - משנה ז

אמר שזה השיעור לא ירצה באבר האחד בכללו כי יטמא ואפילו פחות מכשיעור כשיהיה אבר שלם הנה הוא יטמא וזהו אמת ודעהו :

פרק א - משנה ח

בעבור שקדם לנו הדין שהאבר יטמא ואפילו בפחות מכשיעור הנה ראוי שיודיענו אלו האברים מה הם. פיסת היד ופיסת הרגל מפרק היד ומפרק הרגל וכאשר היה ברגל שלשים פרקים הנה בכל אצבע ו' פרקים וקורסל העקוב תרגום כרעים קרסולים :

ושוק וארכובה וירך. ידועים : **וקטלית.** הוא כף הירך ומה שידבקו בו למעלה : **צלעות.** הצדדין : **ואסרו שנים בקנה.** בקנה הזרוע : **ומרפק.** הוא הקובדו :

וחוליות השדרה. הן חוליות הגב ושם הבנין בכללו השדרה :

ומפתח הלב הוא החזה לפי שבתנועת החזה ינשב הריאה על הלב והנה הוא לו כמו מפתח שיפתח דרך יכנס ממנו האויר ויצא העשן. ונקבים הן הן כלי ההולדה והאמה. ומה שיתחייב שתבינהו שהמת בעצמו יטמא במגע ובמשא ובאהל אולם טומאת מגע ואהל הנה הוא בפסוק כמו שאמר (במדבר יט) הנוגע במת ואמר (שם) כל הבא אל האהל יטמא וטומאת משא הוציא אותם הקבלה מטומאת נבלה אשר היא טומאה קלה והיא מטמאה במשא כמו שבא הכתוב (ויקרא יא) והנושא את נבלתה וכ"ש המת שמטמא במשא וכמו שהנבלה אשר מגעה בטומאת ערב משאה בטומאת ערב כן המת אשר מגעו טומאת ז' משאו ג"כ טומאת ז' וזה מבואר בספרי ואמר יתברך (במדבר יט) בחלל חרב או במת ואין ספק שחלל חרב הוא [בד"י הג"י הוא המת] כמת ובא הקבלה (נזיר דף נג:) שענין זה שמה שהבדילתו הסייף הוא כמו המת וזהו אבר מן החי וכן אבר מן המת כמו שהתבאר והוא אמרם לעשות את הפורש ממנו כמוהו. ואם היה אשר הובדל מן המת או מן החי אבר עליו מהבשר והעצמות והגידים מה שאפשר שיחיה כלל הבשר ויבריא אם היה מחובר באדם והוא חי הנה האבר אשר הוא באותו ענין יטמא כמו שיטמא המת בכללו וזה מאמר השם (שם) או בעצם אדם ייחס העצם לאדם עד שיהיה בו עצם ובשר כמו כלל גשם האדם ואז יהיה דינו כדין המת בכללו אולם אם לא יהיה עליו בשר או היה עצם כשעורה ואפי' לא יהיה מן הפרקים המנויים הנה הוא יטמא במגע לאמרו ית' צ"ל ועל. וכל הנוגע בעצם ג"י יעב"ץ או בעצם. (או עצם) וכן ג"כ יטמא במשא על הפנים אשר זכרנו מנבלה ולא יטמא באהל לפי שטומאת אהל אמנם באה באדם לבד כמו שאמר (שם) אדם כי ימות באהל או באבר מן האדם דומה לאדם לאמרו בעצם אדם אמרו מה המת בשר ועצמות וגידים אף אבר מן החי כברייתו בשר וגידים ועצמות ואמרו (שם) ג"כ שני עצמות נאמרו בענין או בעצם אדם זה אבר מן החי צ"ל ועל. וכל הנוגע בעצם זה עצם כשעורה ושמור אלו השרשים כלם ולא תבקש ממני לכופלם בעתיד:

פרק ב - משנה א

כבר הודעתוך הרבה פעמים כי שיעורין הלכה למשה מסיני :

ונצל הוא הבשר שנמוח ונעשה ליחה סרוחה כאשר התחיל הבשר להתעפש :

ותרווד הוא הכף וכבר ביארנו בייז מכלים שהוא מלא חפני :

ורקב הוא העפר אשר ישאר מגוף המת כאשר יכלה לחותו יתקבו העצמות והוא דומה לעפר ומתנאיו ואז יטמא בזה השיעור שיהיה המת נקבר ערום בלי בגד בתיבת אבן קשה או שיש והדומה להם והושם עליו כסוי שיש עד שלא יתערב בו דבר מהעפר ולא מן העצים ולא מן הבגדים וכן אמרו נקבר בכסותו או בארון של עץ ע"ג עפר אין לו רקב וכן אם נקבר המת והיה חסר ממנו אבר מאיבריו אמרו מת שחסר אין לו רקב וכבר ביארנו זה בנזירות (פ"ז מ"ב) והשדרה תטמא ואע"פ שאין עליה בשר כלום וכן הגולגולת אע"פ שאין עליה בשר הנה כל אחד מהן יטמא באהל להיות בשני אלו נראית תמונת אדם והוא מושג באמרו עצם אדם :

ורובע הוא רובע הקב :

ורוב הבנין גודל הגוף :

ורוב המנין רוב מנין האיברים והם קכ"ה פרקים ואלו העצמות ג"כ אין עליהן בשר בשום פנים הנה אלו שלשה שיעורים בעצמות הערומין מן הבשר אחד מהן שיהיו אלו העצמות בו עם האדם אשר הוא עצמו ויהיה מרובע ומעלה והבי' שיהיה בו רוב המנין והוא קכ"ה פרקים ויהיה בו מרובע ולמעלה והגי' שיהיו הקכ"ה אברים ולמעלה יהיה בהן רוב בנין ויתקבצו בו שני הענינים יחד רוב בנין ורוב מנין הנה אלו העצמות נטמאו באהל ואם לאו לא ואפשר זה בנפל וכבר ביארנו ששרש זה כולו אמר' יתברך (במדבר יט) בעצם אדם ואלו השיעורין הגי' יראו בכל אחד מהן שהוא עצם אדם [ואם אין] זה בו טהור :

פרק ב - משנה ב

אמר יתברך (שם) כל הנוגע במת בנפש האדם ונפש האדם הוא הדם כאומרו כי הדם הוא הנפש ועם היות אלו השיעורים ג"כ הם מן השיעורים שהם הלכה למשה מסיני ושמו זה כמו טעם אמרו שהמעט שיהיה באדם מדם בתחלת ברייתו רביעית ובגמרא אמרו (שבת דף ל:) רביעית דם נתתי לכם על עסקי דם הזהרתי אתכם ור' עקיבא אמר שאע"פ שבא משני מתים והוציא זה מאמרו ועל כל נפשות מת שתי נפשות ושיעור אחד (סנהדרין דף ד.) שלא אמר נפשות מתים :

ודם תבוסה הוא דם ההכאה והערבוב אשר יגיר מההרוג בין החיים והמות כמו שיתבאר בפרק אשר אחר זה נגזר מאמרו מתבוססת בדמיך (יחזקאל טז). ורבי עקיבא יעמיד דם הקטן לפי עצמו ואמר כי כמו שיטמא רוב בנינו ורוב מניינו ואפילו לא יהיה בו השיעור המוגבל לעצמות ג"כ כלל דמו יטמא ואפילו לא יהיה בו שיעור הדם והוא רביעית:

ורמה. הוא התולעת המתילד בבשר המת כאשר יתחיל להתעפש וירום תולעים:

ואפר שרופין. האפר אשר ישרפו מהאדם כאשר לא התערב בו מאפר העצים וחכמים שמו זה האפר במדרגת הגוף כי כאשר נשרף יצא מדין המתים:

ועפר קברות הנזכר בכאן הנמצא בקבר עפר בו לחות המת ודמו נראית ואינו יודע אם הוא הרקב הנזכר שהוא מטמא באהל שהוא עפר שנתערב בו הליחה והדם והוא אמרם בתוספתא מלא תרווד רקב ועוד תבוסה שנמצאת בקבר ואין ידוע מה טיבה זו עפר קברות:

ואמרו **אינו חבור לטומאה.** ענינו כי כאשר יולש זה הרקב לא יהיה כולו מתדבק להיות גשם אחד עד שיהיה מטמא מי שנגע בקצה זאת הלישה אבל מי שנגע בזאת העיסה טהור לפי שחלקיו נבדלין קצתן מקצתן והלישה לא יועילהו ולא ישימהו גוף אחד וזהו כמו שאמר בש"ס (שבת דף יח.) אפר לאו בר גיבול הוא ולזה לא יחשב עירובו לישה ובכאן יתבאר לך שמלא תרווד רקב לא יטמא במגע האדם לעולם לפי שאי אפשר לו ליגע בכולו לפי שחלקיו מפורדים אי אפשר חבורם ואמנם יטמא במשא ובאהל לבד וכן התבאר בש"ס (בנזירות) [חולין] (דף קכו:) ואין הלכה לא כר"ע ולא כר"א ולא כר"ש:

פרק ב - משנה ג

כבר בארנו שעצם כשעורה מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל ונתנו טעם בזה וכן כל עצם שאין עליו דמיון אנושי בזאת הסבה בעצמה: **וארץ העמים.** כל הארצות חוץ מא"י שהם להתרשלותם עם המתים וקוברין אותן בכל מקום [צ"ל שפטנו] שפשטו על ארצותם בזאת הטומאה וזה בגזירה מדרבנן לפי מה שבארנו בפתיחה לפי שאנו נאמר שיהיה בכל חלק מעפרה עצם כשעורה: ובית הפרס הנזכר בכאן הוא המקום היה בו קבר ונחרש ונשברו עצמות ונתפזרו במקום ההוא ונאמר ג"כ שכבר יהיה בכל חלק ממנו עצם כשעורה ויקרא בית הפרס בעבור שנידש ונתפשטו

העצמות על כל הארץ הוא ורוב בלשון חכמים פורשים שענינו התפשטות: ומקדח הוא המקבת: **קטן של רופאין**. הוא מקבת קטנה יפתחו בה הנגעים והמורסות: **וגדול**. של לשכה כבר התבאר בכלים (פי"ז מי"ב) ששיעור הנקב אשר ינקוב הוא כפונדיון: **וכדי שינטל מן החי וימות**. כבר התבאר בש"ס (בכורות דף לו:) שהוא כסלע וכבר בארנו שיעור הסלע והפונדיון בריש קדושין (דף יב:) ומחלוקת ר"מ וחכמים אמנם הוא לדעת ב"ש הנדחה:

פרק ב - משנה ד

גולל. הוא הכסוי אשר יכסו בו המתים יהיה מאבן או מעץ אי מזולת זה: ודופק הוא צדדי הקברות אשר עליהן יהיה הכסוי יהיה גם כן מעץ או מאבן או זולתו: **ודופק דופקים**. הוא שיסמכו עליהם אלו הצדדין והם כמו יסודות הקיר הנבנית בארץ והם בהתיחסם אל הכסוי יקרא ג"כ דופק דופקים ואולם היות הגולל והדופק מטמאים במגע הנה זה לשון התורה (במדבר יט) [צ"ל ועל הנוגע] וכל נוגע בעצם או בחלל או במת או בקבר ושם דין הקבר כדין המת כמו שהמת עצמו מטמא במגע ובאהל כן הקבר בכללו עליונו והקפו מטמא במגע ובאהל ולא יטמא במשא לפי שטומאת משא במת עצמו אמנם הוא מק"ו [מנבלה] כמו שביארנו [בס"פ שלמעלה מזה] הנה תכלית כל מה שבארנו הקבר יש בו מהטומאה מה שהוא במת עצמו והועתק אליו זה הדין לסבת ההיקש ור"א יעתיק אליו כל דיני טומאת מת. ור' יהושע יאמר כי צדדי הקבר בלתי מדובקי בארץ הנראית אבל יהיו תחת הצדדין עפר קברו' הנה זה הקבר יטמא במשא ויקראו צדדי הקבר דופקים להיותן דוחקים המת לשון (בראשית לג) ודפקום יום אחד ויקרא כסוי הקבר גולל להיותו אצלו מאבן מתגלגלת על פי הקבר מאמרו אבן גלל ענינו מתגלגלת:

פרק ב - משנה ה

זה כלו מבואר והתנו באבר מן החי שיחסר עצמו לא אמר ג"כ שחסר בשרו לפי שאם חסר בשרו ונשאר עליו כדי לעלות ארוכה הוא מטמא לפי מה שקדם בזה הפרק אולם אם נחסרו קצת העצמות מזה האבר ואע"פ שנשאר בשרו בכללו ובזה הבשר יותר מכזית הנה הוא לא יטמא מין ממניי הטומאה ואפילו הנשאר מן עצם האבר [אולי צ"ל יש בו כשעורה

אין לדמהו לעצם כו'ן לדמותו עצם כשעורה מן המת וזהו ההפרש בין אבר מן החי ובין אבר מן המת לפי שאבר מן המת כזית בשר הפורש ממנו טמא ועצם כשעורה הפורש ממנו טמא לפי מה שהשרשנו בששי מעדיות וכבר ביארנוהו שם על התכלית:

פרק ב - משנה ו

מבואר הוא שאלו השעורין משני מתים כמו שיהיו קצת חוליות משדרה אחת וקצת חוליות משדרה אחרת ויושלמו בהן כל חוליות השדרה וכן אבר מן המת ואבר מן החי יהיה קצתו מאבר איש אחד וישלם זה מאבר איש אחר וממה שראוי שתדעהו ותתעורר עליו שמאמר החכמים באבר מבי' מתים טהור בתנאי שלא יהיה בו עצם כשעורה ולא כזית בשר לפי שכבר קדם לך שהאברים אין להן שיעור אולם כאשר היה כזית בשר מן המת או עצם כשעורה ממנו הנה הוא טמא בלא ספק ואע"פ שזה קצת האבר וכבר בארנו שראיית ר' עקיבא בדם מאמרו נפשות מת (סנהדרין דף ד. ד.) ולמוד ממנו שאר השעורין שהוא כאשר הושלם ואפילו מבי' מתים הנה הוא יטמא טומאתו ואין הלכה כר' עקיבא:

פרק ב - משנה ז

ניטל חצאים. הוא שיחתוך מהאדם קצת זה האבר ונבדל ממנו עוד נחתך הנשאר מזה האבר ג"כ יהיה האבר כלו נבדל הנה הוא לא יטמא לדברי הכל ואין הלכה לא כרבי יוחנן בן נורי ולא כרבי שמעון ולא כרבי יוסי:

פרק ג - משנה א

בעבור שקדם מאמר רבי דוסא שלא יתחברו אצלו החלקים הנבדלים להשלים בהן שיעור לטמא בטומאת אהל התחייב דרך משל שילמדך בו שזהו סברתו גם כן בכל מיני הטומאות ר"ל טומאת מגע וטומאת משא במת ונבלה ודע שהאדם החי כאשר האהיל על המת כבר נטמא כמו שהתבאר בזאת המסכתא ובזאת המשנה בתחלת הענין וזה שאמר שאם נגע בכחצי זית ומאהיל על כחצי זית או נגע בכחצי זית וכחצי זית מאהיל עליו או יהיה עמו באהל כמו שיהיה האדם וחצי זית תחת האהל ויוציא אבר מאיבריו חוץ מן האהל ונגע בחצי זית הנה זה הוא טמא אצל חכמי ויורה זה שנוגע ומאהיל הוא דבר אחד אצלם שאלו שני מינים משם אחד הוא. עוד אמר אחר זה אבל הנוגע בכחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי זית טהור וזה יורה שנוגע ומאהיל אינו משם אחד וביאורו בש"ס זה והבדילו הדין בו וזה שנוגע ומאהיל שני שמות כמו שאמר אבל הנוגע בכחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי זית טהור אמנם אמרו תחלה ובמת נוגע בכחצי זית ומאהיל על כחצי זית שהוא טמא וזה בתנאי זכרנו שם והוא שיהיה טמון על גבו חצי זית מן המת והטמנה שניה למעלה וביניהם פחות מגובה טפח וההטמנה העליונה מאהיל על זאת החצי זית עוד נגע חצי זית אחד מן המת וזהו ההפרש בין אבר מן החי ובין אבר מן המת בזאת ההטמנה העליונה שהוא יטמא לפי שיתחבר חצי זית שנגע בו לחצי זית שהאהיל עליו וכאילו נגע בו כזית מן המת ואמנם היה זה להיותו גבוה על זה החצי זית בפחות מטפח אשר הוא פחות משיעור האהל כמו שהתבאר לך וחשבנו ששני חצאי זיתים נגעו בו אולם אם היה בין שני אלו ההטמנות פותח טפח אשר הוא שיעור האהל לא יהיה טמא לפי שנוגע ומאהיל שני שמות וכן אמרו בש"ס (חולין דף קכה :) בטומאה רצוצה בין ב' מגדלין עסקינן ואין בהן פותח טפח וכן אם נגע ג"כ חצי זית בהטמנה השפלה ויהיה חצי זית אחר למעלה ממנו ר"ל תקועה בקרקעית המגדל העליון וביניהן פחות מטפח הנה הוא גם כן תטמא על אלו הפנים אשר זכרנו בהיותנו חושבים הכל נגיעה בקורבתה פחות מטפח לחצי זית אחד מהדבר אשר האהיל או הוא איהל עליו אולם מאהיל ונוגע הנה לא יצטרף אצל החכמים כמו שעשו דמיון ואמרו אבל הנוגע בכחצי זית וכו' וחלק רבי מאיר על תנא קמא ואמר שחכמים ג"כ יסברו שאהל ונגיעה מצטרפים ואין הלכה כרבי מאיר והבן מכל זה שנוגע בחצי זית ומאהיל על חצי זית טהור ואם היה בין הטומאה והדבר אשר האהיל עליו פחות מטפח הנה הוא כאילו נגעה בו ונחשבה נגיעה להתחברו עם זולתו לפי מה שקדם ביאורו אצל החכמים אולם ר' דוסא שאומר הנה הוא טהור ידמה אותו בדמיון נוגע ומאהיל ואצל החכמים כנוגע בשני חצאי זיתים בבת אחת והלכה כחכמים :

פרק ג - משנה ב

כבר קדם בפ' השני שמלא תרווד רקב ורביעית דם מטמאין באהל ואופן בחינת הבגד לידע אם יצא ממנו רביעית דם ויטמא באהל אשר יהיה בו תחלה כמו שביארו בתוספתא וזה שירחצו הכסות בשיעור ידוע מהמים עוד נקח כזה השיעור ממים יחובר אליו רביעית דם הנה אם היה מראיהן אחד באדמימות או יהיה מה שהורחץ בו הבגד טמא יותר אדום הנה נדע שיצא ממנו רביעית דם ויהיה זה הבגד מטמא באהל ואין הלכה כר' שמעון:

פרק ג - משנה ג

אמרו באויר ירצה בו בתוך הבית ואמרו והאהיל רמז אל הבית ר"ל כאשר האהיל הבית למקצתו הבית טהור וידוע כי כאשר אמרנו הבית טהור הכונה בו שלא יטמא מה שבתוכו מהאדם וכלים: וקטפרס הוא מקום משופע אשר לא ינוח בו הדבר אבל יתגלגל וירד: ואשבורן המקום אשר יהיה בו קרקע כאשר ירד בו דבר יעמוד וינוח: **ושקרש**. נקפה: ואסקופה היא כמו מצבה קטנה לפני הבתים בין המזוזוי ואמר שאם היתה האסקופה [אולי צ"ל משופעת לפנים] מיוחסת לפנים מהבית או לחוץ והיו [מזוזות] הבית מסודרות על זאת האסקופה ונשפך עליה רביעית דם הנה זה הבית טהור ואע"פ שהוא מאהיל על המקום אשר נשפך עליו רביעית דם כי גם שם לא ינוח לו והוא כמו שנבלע בתוך הבית אשר הבית טהור ואם היה באסקופה קרקעית ועמד הדם בו ולא היה יורד נראה דצ"ל או שנקפה. אבל נקפה הדם עליו אצל שפיכותו כל הבית טמא:

פרק ג - משנה ד

תחובים בידי אדם. שיהי זה הבשר תחבו אדם בעצם כמו שיקח חצי זית מבשר המת ונקב אותו בעצם ג"כ מן המת כמו שיתחב הבשר בשפוד אם

פרק ג - משנה ה

כבר קדם בפי השני דם תבוסה מטמא באהל. ושמינית חצי הרביעית וכבר ביארנו שיעור רביעית. ודע שהדם אשר יגיר מהאדם והוא כמו דם ההקזה והנגע והדומה לו הנה הוא טהור לדברי הכל והוא כמים. ואשר יגיר מן המת הוא כמו המת עצמו ובתנאי שיהיה רביעית כמו שהתבאר וכאשר הגיר קצת מרביעית והוא חי וקצתו והוא מת ולא נדע אם רוב הרביעית נגר אחר המות או לפניו או היה חצי בחיים וחצי אחר המות זהו דם תבוסה והוא יותר קל בדיני הטומאה מדם המת לפי מה שהתבאר [צ"ל בפ"י דנדה דף עא] בז' מנזירות: **וניטל מזה ומזה רביעית.** ירצה בו שרביעית מאלו השני רביעיות המעורבות הוא אשר יטמא באהל ור' אלעזר בן יהודה אמר שזה שאמר ר' ישמעאל עם מה שאמר ר' עקיבא לא יטמא אחד מהן ואמנם הוא כמים ואמנם דם תבוסה אצלו מה שיגיע מהתלוי אצל תלייתו: **ושותת.** הוא הדבר אשר נגר והוא הדם שהנפש יוצאה בו: **ומנטף.** הוא הדם הנוטף טפה טפה כמו שיקרה אחר יציאת רוב הדם מהעורקים הנה הדם יוצא טפה אחר טפה ור' יהודה עיין עיון אחר ואמר שהדם הנגר הוא באדם חי אצל יציאתו ולזה לא יטמא והדם המנטף אמנם יצא כן אצל יציאתו ובעת המות והלכה כר"ע:

פרק ג - משנה ו

השרש אצלנו אם היה המת בבית ולזה הבית שערים רבים מכל הצדדים והיה משקוף הבית יוצא על השערי' כמו המשקופי' היוצאין חוץ מהבתים הנה כל מי שישב חוץ מהבית תחת זה המשקוף היוצא מן הבית הנה הוא טמא מפני השער ואע"פ שהשער נעול ר"ל כל שערי הבית ואם היו כולן נעוליו הנה הבית מטמא כל סביביו ואם פתח אחד מהן שיצא ממנו הנה הפתח לבד טמא וישאר הבית כולו מחוץ טהור ואפי' היושבים תחת המשקופים היוצאים מחוץ מכל הפתחים טהורים כאשר הפתחים נעולים וזהו ענין מציל על הפתחים ואם היה המת בכללו בבית הנה יצטרך שיהיה בפתח המציל על הפתחים ארבעה טפחים ואם מה שבבית הוא כזית מן המת יצטרך שיהיה בפתח המציל על הפתחים טפח וזה כולו אשר אמר על הפתחים אם היו אלו הפתחים כולן נעולים אולם

אם היו פתוחים אע"פ שהוא יחשוב על אחד מהן לבד שיצא ממנו המת הנה כל מי שישב תחת המשקוף המחובר בבית הוא טמא אע"פ שלא יהיה בזה הפתח הפתוח זולת טפח על טפח וזהו ענין אמרו אבל להוציא את הטומאה בפותח טפח :

ואמר גדול מכזית כמת ר"ל שיצטרך פתח מד' ואז יציל על הפתחים וכן סברת רבי יוסי בשדרה וגולגולת ואינו הלכה :

פרק ג - משנה ז

ביב. היא החפירה אשר יעשו ביסודות הבתים והדירות להגרת המים וילך תחת הארץ ויצא למקום אחר :

וקמור מכוסה וכבר בארנו זה בעירובין [בפ"ח] :

ואמר **יש בו פותח טפח.** ירצה בו בזאת החפירה אשר תקרא ביב ויציאתו הוא פתח זה הביב אשר יצאו ממנו המים הנגרים בו ויתבאר מזה כי כאשר היה בפתח הביב פותח טפח וביציאתו פותח טפח והיתה הטומאה בזה הביב הבית טהור לפי שהטומאה תצא דרך יציאת הביב אשר בו טפח ולא תכנס לבית וכן אם היתה הטומאה בבית הנה לא יטמא מה שבביב לפי שהטומאה לא תכנס מפתח הביב כאשר בו טפח וכבר השרשנו לך שטפח על טפח חוצץ בפני הטומאה ודרך טומאה לצאת ואין דרכה להכנס אולם אם היה בפתח הביב טפח ולא תהיה ביציאה טפח ותהיה טומאה בתוך הביב הנה היא תצא מפתח הביב לבית אם לא אפשר יציאתו מיציאת הביב לפי שאין בו טפח והטומאה לא תצא בפחות מטפח כמו שהשרשנו שם באמרו טפח על טפח מביא את הטומאה ואם היתה טומאה בבית הנה הדבר אשר בביב לא יטמא לפי שהטומאה לא תכנס לביב מקערורית הבית אחר שבמקום הטומאה יש בו טפח על טפח וכבר חצץ בפני הטומאה וחלק לה מקום אולם אם היה בפתח הביב אשר בקרקע הבית פחות מטפח על טפח הנה הוא כמו מקום קערורית בקרקע הבית אשר דינו ודין הבית שוה לפי שכל מה שבקרקעית הבית טמא אם לא יהיה בזה המקום טפח על טפח הנה הוא יטמא אמרו (במדבר יט) וכל אשר באהל לעשות קרקעיתו של בית כמוהו עד התהום כמו שהתבאר :

ואמרו **טפח על טפח מרובע.** כדי שלא תטעה ותחשוב שפתח הוא במדידת טפח על טפח איך שתהיה תמונתו כמו אמרם בשיעור מקוה אמה על אמה ומה שדומה לזה ולזה התנה באמרו מרובע אולם אם היה פתח ברחבו דרך משל חצי טפח ובארכו שלשה טפחים או ארבעה הנה זה

הפתח אינו מביא את הטומאה אף על פי שיש בשיעורו יותר מטפח על טפח וזהו ענין אמרו מרובע והבן זה :

ואמרו **אחד חור שחרוהו מים**. ר"ל כל בקיעה בו טפח על טפח הנה הוא אהל ומביא את הטומאה בין נעשה ע"י אדם או חררו אותו מים אי אחד מבעלי חיים או שנתבקעה הארץ מעצמה עד שהשאיר שם חפירה וזה מה שיתחדש תמיד :

ומרבך של אבנים. אבנים מסודרין קצתן על קצתן וכן תרגום ג"כ מורבכת תביאנה (ויקרא ו) שהוא מענין הסדור :

וסואר של קורו. (כמו) [פירוש] חבילות קורות ונקרא סואר של קורות. ואמר שכל טפח על טפח בזאת התכונה והדומה לה אהל הוא ואע"פ שלא יכוין בו לעשות אהל ור' יהודה אומר שלא נשים טפח על טפח אהל אא"כ עשאו אדם בכוונת אהל אולם אם היה נעשה על ידי אחד משאר בעלי חיים או עשאו אדם בבלתי כונה כמו שיקרה במרבך של אבנים וסואר של קורות הנה הוא אינו אהל אצל ר' יהודה אא"כ היה שיעורו מלא אגרוף וכן התבאר בש"ס ולזה הוא מודה בשקיפין ובסלעים אשר הם גדולי הסכוך והסככות היוצאות מן הבנין והדומה להן תרגום (ישעיה ב) ובסעיפי הסלעי' ובשקיפי (סלעיא) [כיפא] והוא מענין הנקיבה והוציאה מן הנשקפה וכן אמרו סלעים ירצו בו האבנים הבולטין היוצאי' מעצם הקורו' ואין הלכה כר"י :

פרק ד - משנה א

ענין אמרו עומד באויר שלא יהיה המגדל תחת אהל אבל מגולה לשמים והיו בו חדרים עוברים בעוביו בין שני לוחות האלו וא"ר יוסי מחצה למחצה עניני אם היתה טומאה בעוביו כלי שבתוך הבית אשר ימשך לחצי אשר בו הטומאה טמאים ואשר ימשך לחצי האחר טהורין וכן אם היתה טומאה בתוכו הנה חצי עוביו טמא ממה שימשך לתוכו :

עוד אמר כי כאשר היה זה המגדל בתוך הבית הנה הוא כמו בית בבית וכלים שבינו לבין הכותל לא יטמאו אם לא היה שם פותח טפח וכן בינו לבין הקורו'. ונוסחת התוספתא שאנו רואים את הקורות כאילו הן יורדות וסותמות. דבר אחר אין טומאה נכנסת לאהל ואין יוצאה ממנו אם לא בפותח טפח. ואמרו טומאה שם ר"ל בין הכותל ואחורי המגדל או בין גג הבית וגג המגדל או בין קרקעות המגדל ובין הארץ הנה הבית כלו טמא על אי זה פנים שיהיה לפי שהטומאה ההיא בתוך הבית ולא יציל האהל על הטומאה שתחתיו לפי שהשרש אצלינו אם היה אהל לתוך אהל והיתה הטומאה תחת אהל הפנימי הנה אהל החיצון טמא וכבר קדם לנו זכרון זה השרש בשמיני מכלים והוא מאמר התוספתא צ"פ ואהלים מצילין על הטהורים מלטמא ואין מצילין על הטמאים מלטמא ושמור זה השורש שהוא עיקר גדול ובעבור שאומר בכאן אם היתה הטומאה ואפילו תחת המגדל או אחוריו נטמא כל הבית ואין הלכה כר' יוסי:

פרק ד - משנה ב

תיבת המגדל. הוא ארון ישימו אותו במגדל וזה צורתה. א"ר יוסי שאפי היתה הטומאה בתוך זה הארון הנה הבית טהור ולא נאמר תצא טומאה דרך פתחו אשר בו טפח שכבר אפשר שתצא הטומאה מזאת התיבה מבלתי זה הפתח אשר בו טפח אשר תצא ממנו הטומאה וזה כשיוציאה חלקים חלקים מדרך יציאתה אשר אין בו טפח ולא תצא ממנו טומאה או ישרוף אותו תוך הארון ולעולם לא תצא טומאה מפתח זאת התיבה לבית ואין הלכה כר' יוסי:

פרק ד - משנה ג

בעבור שאמר שאם היתה טומאה בתוך המגדל והוא על זה המצב הבית טהור אמר אם היתה הטומאה ג"כ בגלגל אשר בזאת המגדל הוא יקרא מוכני כמו שביארנו בי"ח מכלים והנה זה המוכני חוץ מאחורי המגדל בתוך הבית ג' אצבעות אשר תביא הטומאה וזה תחת קורות הבית הנה הבית טהור שזאת הטומאה אמנם תצא בטפח וזה ג' אצבעות לבד והתנה בזה ג' תנאים. אחד מהם שיהיה בגובה חלל המוכני טפח לפי שאנחנו לא נצטרך פותח טפח ליציאת הטומאה אא"כ היה בתוך חלל טפח אמנם

אם היה בפחות מחלל טפח הנה אינה במקום תצטרך לציאה ממנו אבל הרי זו יוצאה ומונחת ושמור זה שכבר הרחבנו בביאורו. והתנאי הב' שיהיה זה המוכני אי אפשר יציאתו מאחר המגדל בכללו עד שיהיה נטמא מאחוריו אבל יהיה לו בעיקר עשייתו מה שעקרו מהיציאה אלא פחות מטפח כמו שביארנו. והתנאי הג' שיהיה המגדל בא במדה ר"ל שיחזיק מ' סאה בלח שהם כוריים ביבש כמו שביארנו ביי"ח מכלים ולזה יהיה חוצץ בפני הטומאה זה המוכני הנדבק בו כמו שנזכר אולם כאשר היה פחות מזה הנה הוא יטמא כשאר הכלים המקבלים טומאה וכאשר היתה טומאה בתוך הבית טמא וכן כל מה שנזכר מגדל בזה הענין מזו המסכת אין הדיבור אלא באהל מגדל הבא במדה ואע"פ שכל מה שביארט הוא מבואר עשינו צורה זו להוסיף ביאורו:

ה

פרק

פרק ה - משנה א

כבר ביארנו שעין התנור הוא הנקב אשר בשפלות מהארץ אשר ישליכו ממנו האש ומוציאין ממנו האפר: וקמורה מקובבת והוא שיהי' התנור כלו תוך הבית והנקב הקמור בולט חוץ לבית עוד האהילו נושאי המת במת על זה הקבוב ואמרו ב"ש כבר נדבק האהל בזאת הקבוב ונכנסה הטומא' לבית מעליוני התנור כמו אם הית' טומאה תחת זה הקבוב ובה"א שהתנור לבד הוא אשר יטמא כי האהיל המת על מקצתו ור"ע אומר שהתנור טהור שאין האהל על עצם התנור אבל על הקבוב היוצא ממנו ואין הלי' כר"ע ודע כי כאשר תמצא האהילו עליו קוברי המת הנה הכונה בזה שתהיה הטומאה מאהלת על זה הדבר לפי שטומאת אהל תכלול ג' עניינים כמו שהתבאר בראש פ"ק מכלים והוא שיהיה הדבר אשר האהיל על הטומאה או האהילה הטומאה עליו ושמור זה ולא יצטרך לכופלו בזאת המסכת:

פרק ה - משנה ב

כבר בארנו בפ"ח מכלים שכונס משקה הוא שתשים הכלי על המשקה ויכנס המשקה בתוכו מזה הנקב ולא יצטרך בכאן להיות נקב הקדרה טפח על טפח להיות הארובה עצמה בה טפח על טפח והקדרה לא יתחבר לה להיותה בכונס משקה והיתה הארובה פתוחה ולזה כאשר היתה טומאה בבית נטמאה עליה והוא ענין אמרם הכל טמא ור"ע סבר שהקדרה כבר סתמה הנקב ומנעה הטומאה מעבור שנקב הקדרה קטן ואין בו פותח טפח ופי הקדרה ממה שימשך משקוף העליה ולזה הקדרה טהורה שכלי חרס אינו מטמא מגבו כמו שהשרשנו ובית הלל אומרים שזאת הקדרה תטמא מזה הנקב ואין הלכה כר' עקיבא:

פרק ה - משנה ג

מצלת על הכל. ר"ל כל מה שבעליה ההיא הוא טהור לפי שהקדרה השלימה חצצה בפני הטומאה וב"ש אומרים שכל מה שבעליה הוא כמו הדבר שיהיה בכלי המוקף צמיד פתיל ונתון באהל המת ותהיה זאת הקדרה וכל מה שבעליה בדמיון דברים אשר הם בכלי חרס מוקף צמיד פתיל ונתון באהל המת שהוא אינו מציל אלא על האוכלים ועל המשקין ועל כלי חרס ולזה אם יהיה בעליה ההיא אוכלין ומשקין וכלי חרס הנה הם טהורים ומה שהוא זולת זה הוא טמא לפי זאת סברת ב"ש בכלי חרס המוקף צמיד פתיל ונתון באהל המת שהוא אינו מציל אלא על אוכלים ומשקים ועל כלי חרס ובית הלל אומרים מציל על הכל ולזה אמר בכאן בקדרה שהיא מצלת על כל מה שבעליה וכבר חזרו בית הלל לדעת ב"ש בכלי חרס המוקף צמיד פתיל ולזה חזרו בכאן לענין כל מה שבעליה והיות זאת הקדרה תציל כל מה שבעליה בהיותה סותמת הנקב לבד ואע"פ שאין שם צמיד פתיל סביבה להיותה חוצצת בין אהל לאהל וזה השרש הוא מבואר בסיפרי באמרם כלים מצילין בצמיד פתיל באהל המת ואהלים בכיסוי ושמור זה השרש בכל מה שיבא לך בזה הפרק וזולתו וכבר בארנו טעם מחלוקת בית שמאי ובית הלל בזה הכלי חרס בהלכה האחרונה מהפרק הראשון מעדיות ובעשירי מכלים וביארנו כל זה השרש:

פרק ה - משנה ד

זאת ההלכה דומה דרך משל לדין הקודם וזה שכבר קדם שכל מה שבעליה הוא כמו הדברים אשר הם בתוך צמיד פתיל באהל המת וכאשר היתה הקדרה אשר היא כלי חרס בזאת הארובה והיו בעליה כלי נחשת או כסף או הדומה לו מכלי מתכות ובזה הכלי משקין טהורין הנה המשקים טהורים לפי שהקדרה מצלת עליהם והלגין עצמו טמא לפי שהקדרה אינה מצלת עליו להיותה של חרס לפי מה שהשרשנו זה לפי דעת בית שמאי אולם לדעת ב"ה המשקים והלגים טהורים ואם נריק אלו המשקים מזה הכלי [בדפו"י שהן בו] (שאין בו) לכלי אחר מהכלים אשר היו בזאת העליה הנה המשקים יטמאו בהגעתן בכלי טמא לפי שכל הכלים אשר בעליה לבד כלי חרס יטמאו לפי השרש ולא נאמר שהכלי אשר היו בו בעצמו יטמאם לפי שאם היה כן אי אפשר שהצילו המשקים שכבר השרשנו שהוא מציל על האוכלים ועל המשקין וזה הדין בעצמו באשה שהיתה לשה בעריבה של עץ בתוך העליה שהקדרה בארובה שלה שהאשה והעריבה טמאין טומאת ז' שהקדרה של חרס אינה מצלת עליהן והבצק טהור מפני שהוא אוכל והקדרה מצלת על האוכלים כבר ביארו בתוספתא שהבצק טהור כ"ז שהיא עוסקת בבצק ולא נפרדת ממנו ועזבה אותו אולם אם תגביה שתי ידיה יחד מהבצק וחזרה ולשה הנה היא תטמא הבצק בהיותה נוגעת בו והיא טמאה וזה כולו לדעת ב"ש ואולם ב"ה אומרים שהאשה והעריבה והבצק וטהורים:

פרק ה - משנה ה

אמר שאם היה בזאת הארובה שבין בית לעליה כלי גללים או כלי אבנים וכלי אדמה הנה הם יצילו על כל מה שבעליה בין אדם בין כלים בין אוכלין ומשקין וכלי חרס לפי שאלו אינן מקבלין טומאה כלל כמו שהתבאר בעשירי מכלים ולזה תציל בצמיד פתיל על הכלים ואולם אמרנו בכלי חרס שהוא אינו מציל בצמיד פתיל אלא על האוכלים ועל המשקים ועל כלי חרס לבד מהיותו טמא ע"ג עם הארץ כמו שבארנו שם ב"י מכלים ולזה נאמר בכאן כי כאשר היתה בזאת הארובה כלי שהוא טהור לקדש או לחטאת הנה מציל על כל מה שבעליה ואע"פ שהוא כלי חרס לפי שהסבה אשר בעבורה אמרנו שכלי חרס אינו מציל על הכל כבר הוסרה וביאר הסרת הסבה ואמר שהכל נאמנים על החטאת ר"ל על טהרת פרה אדומה שייחדו זה הכלי לחטאת הנה הוא אמרו בו שהוא טהור ואע"פ שהוא עם הארץ הוא נאמן וסמכו בזה לאמרו יתברך (במדבר יט) והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה חטאת היא אמרו הכל נאמנים על שמירתה וכן אם היה זה הכלי חרס טהור לקדש הנה

מעלת הקדש לא ימנע בזה שלא יהיה נאמן בו אפילו עם הארץ כמו שהתבאר בסוף חגיגה (דף כד:) באמרם הכל נאמנים על טהרת יין ושמן של קדש כל ימות השנה וכאשר אמרנו או כלי קדש או חטאת אפיי היה של חרס הנה הוא טהור אצל עם הארץ אמרנו שהוא הציל בזאת העליה לפי שהוא כלי טהור וזה מה שאמרנו כלי טמא אינו חוצץ ואמר בכאן מפני שכלי חרס טהורים שיעור זה על צד הביאור כן מפני מה מצילין על הכל מפני שהכלים של אבן ושל אדמה ושל גללים טהורי וכן כלי חרס טהורי לקדש ולחטאת בחזקת טהורים ואפיי מעם הארץ. עוד חזר לדין אחר ואמר ומצילין עם דפנות אהלים ר"ל שכמו שיצילו הכלים בעליוני האהל בכסוי לבד כמו שביאר במשנה בארובה שבין בית לעליה כן ג"כ יצילו הכלים כאשר היו פיות אלו הכלי מכוסיי בדפנות אהלי ולקח המשל בזה ואמר:

פרק ה - משנה ו

כבר ביארנו פעמי' שבור בחפירה ודות בבנין ואין הבדל בין הדות והכוורת השלימה כי כאשר תניח כוורת שלימה בשטח הבית הנה הוא כמו סהר בנוי וידוע ומבואר שהמאמר אמנם הוא בכורת המקבל מ' סאה בלח שהיא טהורה ואינה מקבלת טומאה כמו שהתבאר בט"ו (מ"א) מכלים:

וחלק הוא בסיס שאין לו דפנות:

וסרידה שאין לה גפיים הוא נסר בלתי אוגניים כמו שהתבאר בכלים (פ"ח מ"ג):

וכפישה הוא כלי אשר לו שפה נצבת על השטח שהוא אמר בזאת המשנה שאם היה זה הסהר החפור בבית אשה בו הטומאה לו צדדין גבוהים על שטח הבית כמו שבונים סביב הבארות זר וכפו ע"ז הזר כלי לו צדדין הנה הוא יציל על כל מה שבסהר החפור או הבנוי כאשר לו צדדין גבוהים על הארץ ומבואר הוא שזה הכלי אשר כפו אותו שהוא יציל על מה שתחתיו אמנם יהי כלי טהור מכלי גללים ואבניי ואדמה לפי מה שהשרשנו בעשירי מכלים וכמו שזכרנו בזה הפ' ואם לא יהיה לסהר החפור צדדין גבוהים אצל חפירה בארץ לבד וכפו על פי זאת החפירה כלי לו אוגנים הנה כל מה שבזה הסהר טמא ולא יציל זה הכלי באהל המת מה שיהיה תחתיו והוא אמרו אם היתה באר חלקה. וכוורת פתוחה ר"ל שלא תהיה פקוקה וכפישה נתונה עליו טמא ואם כסה זה הסהר אשר אין לו אוגן גבוה על הארץ או הכוורת החלולה בכסוי פשוט אין לו צד הנה יציל על

כל מה שבתוכו כאשר לא יכסהו בכלי ואין כלי מציל והוא אמרו אם היה נסר חלק וכו' לפי שהנסר אינו כלי והראה סבות זה ואומר שאין הכלים מצילין וכו' ר"ל שהכלי אשר הוא כלי בהיותו בעל דופן לא יציל אלא אם דבק לדופן אהל כמו אוגן הסהר או הבור או [צ"ל הגת] הגב אולם אם לא יהיה לאהל דופן גבוה לא יציל הכלי בסמיכתו לזה ואמרו חצי טפח מיכן וחצי טפח מיכן הוא שוהא בגובה אוגן הסהר על הסהר ועל הארץ חצי טפח וגובה שפת הכלי אשר כפו עליו חצי טפח הנה לא יציל ואמרו שיהיה לה טפח מורה שאם היה בגובה דופן הכלי טפח יציל כאשר (אמר) כפו אותו על פי הבור ואע"פ שלא יהיה לבור אוגן גבוה ויהיה אמרו שהכפישה לא תציל באשר הושמה ע"פ הבאר חלקה בתנאי שלא יהיה בגובה דופן כפישה טפח וכן בארו בתוספתא (פ"ו) ואמרו כשם שהכלים מצילין על אהלים שיש להן דפנות כן מצילין על אהלים שאין להן דפנות בד"א בכלי שיש בו טפח אבל בכלי שאין בו טפח אינו מציל ונדע מזה כי כאשר היה צד הכלי טפח הנה הוא יציל עכ"פ וכאשר היה בגובה צד הבית ג"כ טפח הנה הוא יציל על כל מה שבנסר חוץ מכפית הכלי ואם לא היה בגובהו טפח ר"ל בגובה צדדיו אם כסהו בנסר ומה שדומה לו הציל ואם כסהו בכלי לא הציל אלא אם היה בו גובה טפח ר"ל בשפת הכלי ולא יתנגד זה שאמרנו בעשירי מכלים היו כפויים על פיהן מצילין כל שתחתיהם לפי שזה יהיה בכלי שיש בו טפח ר"ל בגובהו לפי שהוא יהיה בדמיון אהל כמו שבארנו שם:

פרק ה - משנה ז

מבחוץ. ר"ל חוץ לאהל ודמיון זה כשנעמיד יתדות בארץ בצד האהל וירכיב הכלי אשר לו צד בגובה טפח על אלו היתדות ויתדבק בשווי פיו עם צדדי הבית או האהל הנה היא תציל על כל מה שבתוכו ואפ"י הית' טומאה תחתיה על זו הצורה אולם אם התדבק פי זה הכלי עם שטח החצר או הגינה אשר הוא מגולה לשמים ואין הכותל אהל ולא יקיף בבית הנה זה הכלי לא יציל אבל יהיו הכלים אשר בו וכל מה שבתוכו כבר האהילו על הטומאה לפי שזה הכותל לא יעשה לחוץ בפני הטומאה כמו כותל הבית ואמנם נעשה בזאת הקדרה התלויה מהקורה כאשר התבאר בתוספתא שאם היתה קורה דבוקה ע"פ הקדרה הנה אין לחלוק שהיא מצלת על כל מה שבתוכה ואם היה בין פי הקדרה והקורה פותח טפח הנה אין מחלוקת ג"כ שכל מה שתחת הקדרה טמאה בעבור הטומא' אשר תחתיו והיות הקדרה תחת אהל לפי שהיא תחת הקור' ואם היה בין הקדרה והקירה פחות מטפח הנה בזה יאמר ר"ע שאין שם פותח טפח מצלת וחכמים אומרים שאם לא יתדבק עם הקורה אינה מצלת והלכה

פרק ו - משנה א

ידוע שהאהל כמו שיביא הטומאה ויטמא כל מה שבתוכו כן יחוץ בפני הטומאה ולא יטמא כל מה שחוץ ממנו ולא יטמא גם כן מה שיהיה בתוכו מן הטומאה ולא יטמא דבר ממה שבעליה ולא יטמא גם כן אשר הוא חוצה לו והמשל בזה בית ועליה הנה אם היתה טומאה בבית תחת משקוף הבית הגיע הטומאה ויטמא כל מה שתחתיו כן חוצץ בפני הטומאה ולא יטמא דבר ממה שבעליה ולא יטמא גם כן מה שבבית אם היתה טומאה בעליה על משקוף הבית. ואמר בכאן שאדם וכלים מביאין ואין חוצצין ואפילו היו כלי גללים ואבנים ואדמה אשר הם כלים טהורים ואינם מקבלין טומאה כלל הנה האהל אשר יעשה מהם לא נחשבהו להציל מה שהוא חוץ ממנו ולא יציל גם כן כלים שתחתיו: **ונדבך**. הוא הלוח והמשל כלו מבואר: וזה שאמרנו כלים שתחתיו טמאים. מורה זה שהוא חשוב כאהל שאם לא יהיה חשוב כאהל לא יטמא מכלים שתחתיו אלא מה שיגבילהו טומאה שעל גביו לבד ואמר טומאה תחתיו כלים שעל גביו טמאים מורה זה שאינו חשוב כאהל לפי שאם היה אהל יהיו כלים שעל גביו טהורין כמו בית ועליה הנה שם אותו אהל לטמא אבל לא לטהר: ואמרו **דבר שיש בו רוח חיים**. ר"ל חוץ מהאדם איזה מין שיהיה ממיני הבעלי חיים ואין הלכה כרבי אליעזר:

פרק ו - משנה ב

כבר הקדמנו שאכסדרה הוא כבית שער לבית ואמר כי כאשר נכנסו קוברי המת ר"ל נושאי המת תחת האכסדרה והיה שער הבית קצתו (פתוח) [נעול] והחזיק אי מהנושאים לנעול שער הבית במפתח אשר בו

כדי שלא יפתח ותכנס הטומאה בבית [כיון] שהמשקוף יוצא [ר"ל שהתקרה יוצא ובהרבה מקומות בנוסחת א"י מוגה הגג במקום המשקוף] אם היה הפתח אפשר להתקיים נעול על ענינו ולא יפתח ואפי' הסיר זה המחזיק ידו מן המפתח הנה הבית טהור וכבר נבדל מהאכסדרה בזה השער הנעול ואם כאשר יסיר זה ידו יפתח השער הנה הוא טמא לפי שכבר היה זה האדם הנושא למת הוא אשר חצץ בפני הטומאה ואדם אינו חוצץ יהיה מי שיהיה ואמנם אמר בכאן אחד מהם על הידוע והוא ההקש אפי' היה אדם מתוך הבית ומחזיק הפתח ודע זה: וכן אם היה חלון בין שני הבתים יהיה בו טפח על טפח ומעלה והטומאה באחד משני הבתים הנה הבית האחר יהיה טמא בלא ספק לפי השרש הנזכר לפי שטפח על טפח מביא את הטומא' ואם היה זה החלון נעול בכלים הנה לא תחוץ בפני הטומאה ואם היה בזה החלון חבית מלאה מתאנים הנה לא תהיה חוצצת להיותה כלי הנה היא תטמא וכל מה שיטמא אינו חוצץ בפני הטומאה כמו שהתבאר וזה אם היה פי החבית ממה שימשך לבית אשר בו הטומאה לפי שכלי חרס אינו מטמא מגבו כמו שביארנו פעמים ולזה אם היה שולי החבית ממה שימשך לבית טמא הנה זאת החבית חוצצת לפי שלא תטמא מגבה כמו שקדם בקדירה שבארובה וכן ביאר הש"ס בזה בבתרא (דף יט:) ושם התבאר שאמרו בכאן שהתאנים חוצצים בתנאי שיהיו בלתי מוכשרים ואף על פי שכבר נפסלו ואינן נאותות לאכילה אשר אין דעתו לפנותן ולזה יחוץ בפני הטומאה וכן התבן גם כן שיהיה מתנאי שתהיה נפסד אינו נאות לאכילת הבהמה עד שלא יהיה ראוי [אולי צ"ל אפילו לטיט ועי' שם ובדברירבינו בחיבורו פט"ו מ"ה טו"מ ה"ב]. אלא לטיט ענינו שאלו שני התנאים מחוייבים בכל מה שיבדיל בין המקום הטהור ובין הטומאה והוא שיהיה זה הדבר אינו מקבל טומאה ואין דעתו לפנותו ואם היה אפשר חזרת החבית והקופה ישארו אלו התאנים או זה התבן עומדים בעצמם סותמין כל החלון ותשען עליו ויחוץ בפני הטומאה ואם לא אפשר זה הנה זה השרש והנשען על הקופה ועל החבית והם כלים יטמאו ולא יחוץ ויהיה הבית השני טמא וזה הדין בעצמו בבית נחלק בחלוקה בקנקני חרש הונחו קצתן על קצתן והוטח עליו הטיח וכבר גי' יעב"ץ נזכר. נעשה שהקנקנים כלים ואינן חוצצין ובתוספתא (פ"ז) בית שחצו בקנקנים טהורות ופיהן כלפי הטהרה מצילות כלפי הטומאה אינן מצילות טחן בטיט בין מבפנים בין מבחוץ אם יכול הטיח לעמוד בפני עצמו מציל ואם לאו אינו מציל:

פרק ו - משנה ג

כותל שהוא לאויר. שיהיה עובי הכותל פתוח לשמים והמשקוף מורכב בקיר לא עליו (כזה) הנה אם היתה הטומאה [נראה דצ"ל בתוכו בחציו

שלפנים כל מה שבבית יטמא וכל כו' בבית יטמא הנה כל מה שזולת זה טהור לפי שנחשוב הטומאה שהיה תוך הבית ולזה אשר עמד על ראש הכותל טהור כמו מי שיעמוד על משקוף הבית ואם הית' הטומאה בחצי היוצא הנה לא יראה פועל הטומא' בבית ויהיה הכותל כלו בדמיון קבר. ר' יהודה אומר שהכותל כולו מהבית יחשב ואע"פ שהטומאה מחציו ולחוץ הבית טמא והעומד על הכותל טהור ואין הלכה כר' יהודה. והלכה כחכמים:

פרק ו - משנה ד

זאת ההלכה כולה מבוארת הענין ולא תצטרך לפירוש ואל תתמה היות הכלים יתטמאו בבית טמא ואף על פי שהן בתוך הבנין לפי שאין היותן תחת הטיט יצילם מן הטומאה ואמנם יצילם מן הטומאה היות' תחת צמיד פתיל או באהל אחר לפי מה שקדם אולם היותן בלועין בבנין הנה לא יצילם וכבר קדם לך זה השרש בתשיעי מכלים וביארנוהו שם ואין הלכה כר' יהודה:

פרק ו - משנה ה

תחת הקורות. הוא שתהיה הטומאה בעצם הקורה לא בעצם הבנין ואמרו כקליפת השום הוא הפלגה והכונה שאפילו המחיצה דקה מאד ימנע בינה ובין הבית כאשר לא יהיה בעמידתו טע"ט ולא תטמא הבית אבל נחשוב הטומא' כאילו הוא במקו' סתום אשר לא תטמא זולת מה שירא' לבד בעליונו' ושפלות כמו שיתבאר עתה ואמנם התחייב זה הדין להיות הטומאה בתוך אמנם אם הית' בעצם הבנין הדין בו מחצה על מחצה כמו שקדם בהלכה אשר לפני זאת וכן (לא) היתה הטומאה בתוך האבן יהיה הדין בה כמו היותה בתוך הקורה ואע"פ שהמשקוף אשר בין הבית והעלייה הוא סלע או הדומה לו מן האבנים ובתוספת' (פ"ז) אמרו של בנין ידון מחצה על מחצה ושל סלע כקליפת השום. וענין נראין שיהי' זאת המחיצה אשר על הטומאה ספיריים כמו הזכוכית והשוהם והדומה להם כל הבית טמא ואפי' לא יהיה במקום הטומאה טפח על טפח:

פרק ו - משנה ו

יחפרו בארץ מקום גדול לקבור בו מתים רבים ויחפרו בתוך זאת החפירה לקבור לפי שיעור האיש אשר יקברו בו איש בכל קבר והקבר אשר הוא על שיעור האיש יקרא כוך והמקום הגדול והמקבץ הכוכין יקרא מערה וכבר ביארנו זה בב"ב (סוף פ"ו) וההפרש אשר בין בית המשמש את הכותל וכותל המשמש את הבית הוא כמו שאספר וזה שהכותלי אם היו עומדיי על שטח הארץ הנה יקרא הכותל ממנו כותל המשמש את הבית לפי שזה הכותל שם הבית בית אולם אם חפר בארץ שתי חפירות אחד בצד השני הנה הכותל אשר ישאר ביניהם לא יקראו לו כותל המשמש את הבית לפי שאין זאת החפירה שם אותו בית כאשר נעשה בו דבר אבל החפירה שם אותו כותל ויאמר שזאת החפירה בית המשמש את הכותל: ואמרו תחת העמוד הוא שתהיה הטומא' תחת המחיצה זו אשר חוצצת בין שני הכוכין או בין שתי מערות ותהיה הטומאה נראית שם ויהיה טמא כל מה שכנגדו עד הרקיע וכל מה שכנגדה עד התהום וזהו ענין אמרו בוקעת ועולה בוקעת ויורדת כמו שתשמעו וזה השרש בכל המסכתא כי כאשר תהיה הטומאה אטומה ר"ל שהוא במקום מקיף בו דבק ואין שם חלל טפח הנה כל מה שיהי נכחי לטומא' בין למעלה בין למטה טמא ולא יועיל בזה גובה הבנין עליו וכן אפי' הוא עמוד בתוך הבית והטומא' בתוך העמוד יהי' הדין כמו שזכרנו ולשון התוספתא עמוד שהוא עומד בתוך הבית וטומאה תחתיו והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ואם יש במקו' הטומאה טע"ט על רום טפח הרי הוא כקבר התהום ומטמא כל סביביו ושמור זה השרש ולא אצטרך שאכפלהו:

פרק ו - משנה ז

פרח. הוא הדבר הבולט מהקירות והעמודי בעת העשיה כמו מה שהוא בבנין הגבוה מטיחו' הטיח והסיד [צ"ל והכירות] והכאות והוא מאמרו פרח שושן ואומר כי כאשר היה עמוד וטומאה בתוכו כמו שהתבאר והיה מזה העמוד פרח יוצא והיו כלים תחת זה הפרח והאהיל הפרח עליהם הנה אלו הכלים טהורים לפי שטומאה בוקעת ועולה כמו שהתבאר לא תטמא אלא מה שיהיה נכחי אליו לבד וכן התבאר בתוספתא שפרח הנאמר בכאן שאם היתה טומאה באחד מאלו הכלים אשר תחת הפרח והיו הכלים אחרים תחת זה הפרח אם היה גבוה הפרח אשר תחתיו הטומאה והכלים טפח או יותר הנה כבר האהיל על הכל ונטמאו הכלים כולם באהל המת ואם היתה פחות מטפח הנה אינו אהל כמו שקדם

ואמנם יטמא מה שנגעה בו הטומאה ממנו לבד : ופרדסקין הוא מחבא החפירה בתוך קיר הבית כמו אוצר קטן ולו מנעול ופותחת ואם היה באחד מקירות הבתים שני חדרים זו ע"ג זו והיתה טומאה באחד מהן ונפתח ונשאר החדר השני נעול השערים הנה זה החדר אשר בו הטומאה עם כל הבית טמא והחדר הסגור טהור אם היתה טומאה שומה בחדר אולם אם היתה טמונה בתוך קמורת החדר או בעליונו או בשפלתו או בצדדיו הנה נחשוב החדר כאילו סתום והוא אמרו כאילו הוא אוטם והיתה הטומאה בתוך הקיר מקשיי אין חלל בו ונעיין אם הטומאה בעביי אשר ימשך לבית או בחצי האחר ויהיה הבית טהור לפי מה שהשרשנו בזה הפרק והמשל בזה שיהיה בעובי הקיר ארבעה זרתות ובעמק החדר ב' זרתות ישאר מעובי הקיר שני זרתות תהיה הטומאה טמונה בו על מרחק וכאשר עיינו מרחק הטומאה מחלל הבית שני זרתות וטפח וזה מחצי הכותל הנה יהיה הבית טהור זה התועלת כאשר חשבנו החדרים אטומים לענין הבאת הטומאה לבית אמנם לענין הטמאות אחד מהם מהאחר הנה כאשר חשבנום אטומים כולן הטומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ותטמא כל מה שיהיה נכחו לחדר האחר וזה כולו יתבאר בתוספתא שם אמרו פרדסקין שהוא פתוח לבית הטומאה בקרקעו או בכותל שלפנים ממנו טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ורואים את הפרדסקין כאילו הוא אטום מחצה על מחצה להביא את הטומאה לבית ג' פרדסקין זה בצד זה או זה אחר זה או זה ע"ג זה וטומאה תחתיהם או ביניהן או על גביהם טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ורואים את הפרדסקים כאילו הם אטומים ונדונים מחצה על מחצה להביא את הטומאה לבית וזה כולו מבואר במה שכבר ביארנוהו מכאן בזאת ההלכה ואין הלכה כר' יוחנן בן נורי :

פרק ז - משנה א

שרש אשר ראוי שיהיה נזכר תמיד שהטומאה אם היתה בלתי אטומה בתוך הבנין אבל יהיה על גבה חלל טפח הנה זהו קבר ויטמא כל מה שיגיע וכל מה שעליו יטמא כל מה שיוסיף בגובה בנין זה הקבר ואפי' היה גבוה זה הבנין תכלית מה שאפשר ולזה כל העליות שעל גבה טמאות אם היו

זו למעלה מזו ולזה הכותל אשר בו הטומאה משותפת לכל כזאת הצורה ואם לא יהי על הטומאה חלל והיה הכותל על גוף הטומאה הנה היא תטמא מה שלמעלה ממנו ומה שלמטה הנכחי אליו לבד ולא תטמא צדדי הקיר ולא מה שאינו נכחי לטומאה למעלה או למטה: ואמרו היתה עליה על גבי שני בתים הוא שתהיה הטומאה בתוך כותל שבין שני הבתים עד שתהיה העליה מאהלת על הכותל שבו הטומאה ועל זאת העליה עליה אחרת הנה הכותל שבין שני הבתים הוא קבר כמו שהשרשנו והעליה אשר עליה טמאה להיות הקבר בה ואשר למעלה ממנה טהורה או המעזיבה חוצצת כמו שקדם שהאהל מציל גם כן מן הטומאה ואם היה זה כולו מבואר בצורה הקודמת הנה אוסיף צורה אחרת לבאר זה. וכותל שנית יקרא כותל שנתנוהו סמוך לכותל אחר והיו שם כתלים קרובים מאד והיתה הטומאה ביניהן דחוקה. ונפש הוא הבנין הבונים על הקבר גבוה על שטח הארץ ושמו מפורסם במצרים שוכ"ה אל קבר וכבר ביארנו שאוטם הוא הדבר המקשיי אשר אין חלל בתוכו ולא פתח: ואמרו נפש [צ"ל אטומה] הטומאה ירצה בו שיהיה זה הבנין על עצם הטומאה ולא יהיה המת בארון עד שיהיה שם חלל טפח: ואמרו סמך לה סוכות חוזר על נפש אטומה אמר כי כאשר שם הבנין כותל ושם עליו המשקוף לסוכה הנה זאת הסוכה טמאה ודומה לאהל המת. ורבי יהודה מטהר שהנוגע בצדדים טהור לפי מה שקדם ואין הלכה כרבי יהודה:

פרק ז - משנה ב

אמרו מתוכו ומאחוריו הוא כנוי השיפוע לא האהל: וכן אמרו מקצתו מרודד ירצה בו מקצת השיפוע והוא שיהיה קצת הבימה שטוחה על הארץ תרגום וירקעו ורדידו כאשר היתה הטומאה שטוחה על הארץ ממעל מקצה הבימה או נתונה בין הארץ ומקצת הבימה הנה טומאה בוקעת ועולה לפי מה שהשרשנו ובתוספתא זכרו זו החלוקה אשר יהיה בו הטומאה תחת השיפוע או מאחוריו לאמרו כחצי זית מתוכו כחצי זית מאחוריו הנוגע בו בין מתוכו בין מאחוריו טמא טומאת ערב ואמר על כל זה והאהל עצמו טמא טומאת ז' ולימדך בכאן שהדבור אמנם הוא על השיפוע והוא ענין שופע ויורד שיתחדד מן גג הקובה נופל על זוית לרחבה ולא תסור זאת הרחבה להוסיף עד שיהיה הזוית החדה. מקצת הבימה על הארץ בתכלית החדוד והוא כונתו באמרו וכלה עד כאצבע וזהו צורתו ואע"פ שהוא בעצמו: [אהל] שהוא נטוי בעלייה וכו'. רבי יוסי אומר שאחר שזאת המחיצה כבר נסתמה בכסוי האהל השטוח עליו והיה חלל האהל מקיף בארובה העליה טהורה. רבי שמעון אומר שהעליה טמאה בסבות הארובה ואין הבדל בין האהל שטוח עליו או נסתם בבגד אינו חוצץ כמו שקדם ואמנם תהיה העליה טהורה כאשר היתה תחת גג האהל

(כזה):

פרק ז - משנה ג

כאשר היו הפתחים כולם נעולים הנה יהיה הבית כולו כקבר וזה יטמא כל מה שיגע בו וזה לשונם בית סתום מטמא כל סביביו וכאשר נפתח אחד מן הפתחים או חשב להוציא את המת מפתח ידוע ואף על פי שלא נפתח עדיין או שהיה בכלל הפתחים פתח בנוי יכול להוציא בו את המת לאברים ואף על פי שהוא אסור הנה הציל על כל הפתחים כולן וכאשר היה בהן פתח נעול הנה אשר ישב תחת המשקוף היוצא על זה הפתח לא יטמא וזהו ענין היות הפתח כבר הציל מן הטומאה כמו שכבר ביארנו בפרק הגי' וסבות זה היות הבית היוצא מדין קבר ונשאר בית ואינו מטמא כל סביביו והבן זה מאד: וענין פותח בתחלה לפתוח פתח באחד הכתלים במקום שלא היה שם פתח ויחשוב להוציא בו וכבר קדם בפרק הגי' שהמת פתחו בארבעה:

פרק ז - משנה ד

מקשה לילד קושי ההולדה וזה הדין הוא במי שמת הולד בגופה והתחילה להתקשות מהבית אשר היתה שם והעתיקה לבית שני וילדה שם הולד המת הנה הבית אשר התחיל לה בו הקושי טמא בספק לפי שנאמר אולי נפתח הרחם שם ויצא הולד מת ונטמא הבית: ואמר ר' יהודה אם היתה בה ההעתיקה בעת החולשה עד שלא יכלה לילך עד שסמכו אותה בארבות ידיה הנה כבר אפשר שנפתח הרחם ויצא הולד: ואמרו נפתח הקבר כנוי לפתיחת הרחם וכן הכנוי מזה הענין בכל הגמרא ואומר שמאז שנפתח לא יכלה לילך ואם הלכה ברגליה הנה הבית הראשון טהור: ואמר שאין לנפלים פתיחת הקבר עד שיתעגל ראשם כמו הפלך וכבר התבאר בתוספתא שאמרו בכאן פיקה הוא כוש הטויה אמרו כפיקה של שתי וכאשר נתקשית בבית אחת ויצאה ונתקשה עוד בבית שני והפילה בו נפל ואין לו ראש כפיק' אלא פחו' מזה הנה הבית הראשון טמא בספק ואע"פ שהיא הלכה על רגליה מבית לבית לפי שאנחנו נאמר אולי יצא הולד בבית הראשון ולקטנות ראשו אפשר שהלכה אחר יציאתו וזה ענין אמרו אין לנפלים פתיחת קבר אשר נאמר שיעכב לה ההליכה כאשר נפתחו

פרק ז - משנה ה

אמרו טהור וטמא ירצה בו הנולד חי וההפרש בין יציאת החי תחלה או יציאת המת תחלה הוא מה שאספר לך אחר שתדע תחלה כי כאשר נגע בו בתוך הגוף לא יטמאהו א"כ נגע בו משיצא לאויר העולם וזה שהולד החי ידחה עצמו ויחזור ביציאתו וקודם זה יחזיקהו הטבע עד שישלם והמת כבר עזב אותו הטבע ולא החזיקהו אבל ידחהו כאשר יכבד עליו ויצירהו וכאשר יצא הולד הראשון מת הנה נאמר הטבע דחהו ולא ידחה החי ליציאה ולא נגע במת בענין יציאתו ואם קדם החי ביציאה הנה זה המת ימשכהו בלי ספק לפי שהכח לא יחזיקהו אמנם יצא אצל פתיחת הרחם נמשך לחי ודבק אליו ולזה יטמאהו אצל היציאה. והנה אבאר לך בנדה (פ"ה) אמרם תינוק בן יום א' מטמא במת. ושפיר שם השליא אשר יהי' בה הולד ואין הלכה כר"מ:

פרק ז - משנה ו

זה כולו פשוט אין צריך ביאור:

חפרקפרק ח - משנה א

הבאת הטומאה הוא שיאהיל דבר ממה שנוזר על הטומאה ועל אדם וכלים וחציצה בפני הטומאה הוא שיחוץ אחד מן הדברים בין המקום אשר בו הטומאה ובין מקום אחר עד שלא תעבור לה הטומאה וכבר התבאר ג"כ שהאהל מציל מן הטומאה לפי שהוא חוצץ בפני הטומאה להוצאתו ממנו ויציל כל מה שתחתיו מכלים ואדם מאלו הכלים אשר התנו בהם שהם מחזיקים מ' סאה כבר קדם זכרונם אחד אחד והתבאר סבת היותם שלא יקבלו טומאה בט"ו מכלים: וכבר התבאר סקורטיא שהיא כסוי עור אשר ישכבו בה: **וקטבליא**. העור אשר יאכלו עליו. וביאור מפץ ומה הוא ומה דינו בעשרים וארבעה מכלים. ואמר שהן עשויין אהלים לפי מה שביארנו פעמים שהאהל מביא את הטומאה למה שתחתיו עם הטומאה וחוצץ בפני הטומאה למה שהוא יוצא ממנה וכן אם היתה טומאה בבית והלכה בתוך הבית הנה כל מה שבתוך האהל טהור שהאהל חוצץ בפני הטומאה ודע זה וזהו ענין אמרו עשויין אהלים לפי שהן אם לא יהיו אהלין הרי הן ככלים ויטמאו ולא יחוצו בפני הטומאה כמו שקדם: **ועדר בהמה**. הוא שיהיה ראש כל בהמה בין רגלי האחרת ויתחברו כולם ויהיו עומדות לא הולכות וכן יתבאר בתוספתא: **ומכונות חיה**. קבוץ החיות המדבריות וכמו שיאמר לכלל בעלי חיים הבייתות עדר כן יאמר לכלל החיות [המדבריות] מכונות ובתנאי ג"כ שיהיו אלו החיות עומדות דבוקות: **והעוף ששכן**. שיהיה קשור על כותל או על אילן: **והעושה מקום לבנה בשבלים**. שיחפה לשבלים מקום דומה לבית: **ואירוס**. הסנבר. וקיסוס אלבלב: **וירקות חמור**. אמרו שהם קתא אלחמאר והוא אלתקם ואמרו שהוא יאכלו אותו החמורים והכונה בזה שהוא עשב לא יאכלנו האדם למזון: **ואוכלים טהורים**. לפי שהטמאים לא יחוצו בפני הטומאה וידוע שהאוכלין לא יטמאו אלא אחר הכשר כמו שהתבאר פעמים: **ועגול של דבילה**. תאנים מדובקים כדמיון עוגה ואין הלכה כר"י

פרק ח - משנה ב

זיזין וגזריות. הם [גיי יעביץ אריחים] הבריחים או אבנים הבולטים היוצאים מן הכותל ותרגום יציע זיזא וגזריות מאמר הבנין והגזרה והזיז לה תוספת ממה שימשך לארץ כזה והגזרה ממה שימשך לשמים כזה ושובכות. קיני היונים היוצאי מן הכותל: **ושקיפים**. תוספת ההרים ותרגום (ישעיה ב) סעיפי הסלעים שקיפי (סלעיא) [כפיא]. והסלעים. האבנים הבולטות מכתלים: **והגהרים**. הוא תוספת הכותל מן ויגהר ארצה (מ"א י"ח): **והשננים**. קבוץ שן הסלע והוא קצה ההר: **וסככות ופרעות**. כבר בארנוה וסככות לקוח מן סוככים בכנפיהם ופרעות מן גדל פרע שער ראשו: והתנה בזה כולו שיהיה לו מן הכח והאפשרות שיוכל

לסבול גג ומעזיבה כאשר ישימו עליו קצות נסרי הגג ולא תפול ואז תחוץ בפני הטומאה ותביא את הטומאה כמו שקדם אולם אם היה הדבר הזה הבולט חלוש עד שכאשר ישימו עליו מעזיבה לא יסבלוהו אבל תפול הנה לא יחוץ בפני הטומאה: **והמעזיבה**. תתחלף כי יש גג שעושין אותו מנסרים עבים אפילו הכתלים לא תסבול אותם וכבר יעשו גג מדקי הערבה או מקנים וישימו עליו טיט מעט וזה קל המשא ואמר רבי מאיר כי כאשר תסבול זה המשא הקל תביא את הטומאה וחכמים אומרים עד שתסבול מעזיבה ממוצעת בין כבדות לקלות ואין הלכה כרבי מאיר:

פרק ח - משנה ג

אמרו שאין להם שולים ואין מחזיקים. אין ענינן שיהיו שוות הקצוות יחד אבל שתהיה עודפת האחת על האחרת לפי מה שהשרשנו בחמשה עשר מכלים: ואמר **שאין עשויין אהלים**. כמו שיהיו שטוחין על חלון שבין בית לעליה או בין גגה הוא דקיימא לן שיריעה וסדין שפרוסה בין שני בתים [אינה] חוצצת. ועשויים כאהלים היא שנויה לקמן בהלכה חמישית בפט"ו שהם אז (לא) יחוצו. וכן אם נתפשטו על הטומאה ועל הכלים שם יטמאו הכלים ולא יחוצו למה שלמעלה מהם אפילו היה אהל בשווי ממנו על הארץ: **ובהמה וחיה שמתו ואוכלים טמאים**. כולן טמאים וכבר ביארנו שהשרש אצלנו שדבר טמא אינו חוצץ ואין רצונו באמרו אוכלים טמאים שכבר נטמאו קודם אבל אם היו מוכשרים הנה הם מביאין ואינם חוצצין לפי שכאשר היו בחלון או נעשה מהן מחיצה יתטמאו במת וטמא אינו חוצץ כמו שקדם: ואמרו **מוסף עליהן הרחים של אדם**. ר"ל שהן נוספים על הפך הדברים אשר נאמר בהן מביאין וחוצצין לפי שהוא [בד"י הג"י הפכיים] הפסד להן להשתנות הענין בו והוא מביא ולא חוצץ ונוסף רחים של אדם ר"ל של יד שהוא ג"כ אם היה על ארובה שבין בית לעליה או בחלון שבין שני בתים שהוא אינו חוצץ אם לא שם אותו כמו אבן מהאבנים שהן חוצצין לפי שמתנאי הדברים החוצצים שלא יהיה דעתו לפנותו כמו שביארנו בששי מזאת המסכתא:

פרק ח - משנה ד

מסכת פרוסה. היא מחצלת הפשוטה: **וחבילי המטה**. כמו אריגת חבלים נמשכים מארובה לארובה: **ומשפלת**. היא הקופה אשר ישאו בה

הבהמות הזבלים והוא כמו סבכה מתבלים אבל אין בכל נקב ונקב כי אם פחות מטפח: **והסריגות שבחלונות**. הסבכות אשר בחלונות תרגום שבכה סריגה ובתנאי שלא יהיה בנקבי הסבכות נקב טפח על טפח ואז יחוץ ודע זה:

פרק ח - משנה ה

חוץ מן הירקות שמנו. ר"ל המנויות למעלה והם אירוס וקיסוס וירקות חמור ודלעת יונית שאלו המנויות אין להם השארות וקיום בזמן הקיץ וישיגם מה שכבר קדם הדין בהן שהן מביאין וחוצצין ואע"פ שהן מחוברי' כמו שאמר (מו"ק דף ה:). הסככות אילן שהוא מיסך על הארץ. וכיפה של ברד ושלג וכפור וגליד ומלח. אם נעשה אהל מאחד מאלו הדברים הנה אלו אינם אהל לפי שאלו כולן אין קיום להן והן במהירות ההתכה: וכפור הוא מה שיקפה מהמים היורדים כטל ולזה יהיה דק: **וגליד**. הוא מה שיקפה מהמימות בנהרות ויתקבצו המים מחוזק הקור: **ודולג**. הוא שיהיה רגלו אחת קיימת בארץ וידלג בשניה למקום אחר: **וקופץ**. הוא שיסיר ב' רגליו יחד מהארץ ויקפוץ למקום אחר: **וטלית המנפנפת**. [בד"י הג"י שתחזירה] שתחזיקה הרוח באויר כמו קובה: **כבש את האבן על גבי הטלית**. הוא שתהיה האבן על קצת הטלית עוד תנשב הרוח שם ותגביה אמציעתו ותהיה אהל: **ובית הספינה**. הוא אשר יקרא אהל הספינה ואמר רבי יוסי שהיות כלל הספינה בלתי מחובר בארץ אבל עוברת במים יהיה דינה כדין טלית המנפנפת וזאת הספינה אשר על המים אין קיום לה ואין הלכה כרבי יוסי:

פרק ח - משנה ו

כבר קדם לך שחצי שיעור לא יטמא וכבר קדם לך כי כאשר יהיה בבית כזית מן המת בין שיהיה נחתך לחתיכות או יהיה הגוף אחד הנה הבית טמא ויטמא כל מה שבו אלא אם כן היה מוקף צמיד פתיל לפי תנאו וכבר ביארנו בשמיני מכלים כי כאשר היתה הטומא' תחת צמיד פתיל הנה היא טמא הבית ואף על פי שהוא צמיד פתיל לטומאה ואם תהיה זכור אלו השרשים הנה דברו בשתי חביות מבואר. ואולם אומרו בשני חדרים והוא מקום ספוק לפי מה שאבאר לך וזה שאמר כמו שבאלו שתי חביות יצטרף חצי זית אשר בזה החבית לחצי זית אשר בחבית האחרת לטמא

מה שהוא חוץ מהן לא לטמא הכלי אשר בו חצי זית כן הדין בחדר שבבית אם היה חצי שיעור בחדר וחצי שיעור בבית יתחבר חצי שיעור אשר בחדר לחצי שיעור אשר בבית לטמא הבית אשר הוא חוץ מהחדר לא לטמא החדר כמו שאמרנו כאן הבית טמא והחבית טהורה ולשון התוספתא בזה הענין הוא שאם היו שלשה בתים זה לפניו מזה וזה לפניו מזה כחצי זית בפנימי או באמצעי וכחצי זית בחיצון החיצון טמא והפנימי והאמצעי טהורים כחצי זית בפנימי וכחצי זית באמצעי הפנימי טהור והחיצון והאמצעי טמאים. הנה כבר התבאר כל מה שזכרנו:

ט

פרק

פרק ט - משנה א

תחלת מה שתבין בזה הפרק שהדבור הוא בכוורת גדולה המחזקת מי סאה או יותר אשר כבר קדם המאמר בה שהיא לא תטמא ושהיא חוצצת בפני הטומאה וכאשר (תטמא) יאמר הנה תוכה טמא או גבה טמא או הכל טמא לא תחשוב שענין זה הטמאותה בעצמה אמנם ענין זה הטמאות הכלים אשר בתוכה או על גבה ולא נצטרך להשיב זה הענין בכל הלכה והלכה והוא שיאמר שכל מה שיהיה נכחי לטומאה הנה הוא טמא וכן כל מה שתחתיה וכל מה שעל גבה הנה הוא טמא לפי שעל גבה הוא ע"ג הטומאה וכל מה שלא יהיה נכחי לטומאה מכלל חללה טהור לפי מה שבתוכה כולה טהור אם לא מה שיהיה נכחי לטומאה וכן הבית כולו טהור לפי שהטומאה מבחוץ אולם אם היתה הטומאה בבית הנה לא יטמא תוך הכוורת לפי שפיה לחוץ ואם היתה הטומאה תוך הכוורת הנה יטמא הבית וכל מה שבכוורת כי הכוורת חללה בתוך הבית והטומאה מגעת בחלל הבית ולא ימנענה הכוורת שיטמא הבית לפי מה שהשרשנו וכמו שביארנו מרביעי מזאת המסכת:

פרק ט - משנה ב

מבואר הוא כי כאשר היתה גבוה מן הארץ טפח תהיה אהל ותאהיל על הטומאה ותביא טומאה לבית וכן אם היתה טומאה על גבה הנה כאילו היא תחת מקצת האהל כי היתה היא והבית דבר אחד אולם תוכה הנה הוא טהור לפי שפיה לחוץ ואמרו הכל טמא ר"ל כל מה שיהיה בבית וכל מה שיהיה בתוכו הנה היא תטמא:

פרק ט - משנה ג

כלי מחולחלת. ירצה חלול בכלי שלם הצדדין תרגום נבוב לוחות חליל לוחין (שמות כז) אולם אם היתה פחותה וסתם זה המקום בקש או אפוצה והוא שתהיה שלמה אבל מלאה קש והדומה לה עד שלא ישאר בה חלל טפח הנה היא אז בדמיון חתיכה מן הארץ והיות הטומאה תחתיה או בתוכו כמו אם היתה קבורה בארץ ולזה לא תביא את הטומאה לבית:

פרק ט - משנה ד

זה הדין בכוורת פקוקה או אפוצה אשר אינה כלי ואינה אהל כמו שזכרנו להיותה כאשר האהילה על הטומאה תביא טומאה לבית ואם היתה הטומאה על גבה לא יטמא הבית כי הטומאה מבחוץ ואינה חלולה ונחשוב הטומאה כאילו הגיע תחת קצה האהל כמו שהקדמנו ואמנם היות הטומאה על גבה כמו היותה על שטח הארץ כמו שביארנו ולזה כנגדו עד הרקיע טמא ולא יטמא זולת זה:

פרק ט - משנה ה

אם היה פיה לפניו הנה יתחבר חללה בחלל הבית ותכלול הטומא' לכל מה שיהיה להן יחד וזה הדין גם כן בכוורת מחולחלת כמו שהתנה אחר

פרק ט - משנה ו

ענין הכל טמא כל מה שיהיה בבית או בכוורת ומה שתחתיה ומה שלמעלה ממנה אולם הכוורת עצמה הנה לא תטמא כמו שהשרשנו:

פרק ט - משנה ז

כבר ביארנו שתוכה ותוך הבית דינם אחד מפני היות פיה בתוך הבית וענין אמרו שאין לה טפח ממקום אחד מצד אחד ובתוספתא כל שאין לה טפח מרוח אחד:

פרק ט - משנה ח

כבר ביארנו שהיא כאשר היתה אפוצה הנה היא כמו חתיכה מן הארץ ולזה כנגדו עד לרקיע טמא וכאשר היתה טומאה בתוכה הבית טמא להיות פיה לפנים וגבה טהור לפי שיצא בה הטומאה דרך פיה לבית ולזה יטמא הבית ונשאר גבה טהור לפי מה שהשרשנו בפי הששי שהטומאה כאשר תראה במקום מה שחוץ מזה טהור:

פרק ט - משנה ט

זה אמנם הוא בתוך הבית ופיה לצד הגג ובינה ובין הגג פחות מטפח אשר הוא שיעור הבאת הטומאה כמו שהתבאר לך:

בין אחת בין שתיים. ירצה בו בין שהיתה כוורת או אחת או שתיים זו ע"ג זו והעליונה אין בינה לבין הקורות פותח טפח כן ביאר בתוספתא.

פרק ט - משנה י

שקוף. הוא המשקוף העליון אשר קראו הכתוב משקוף היתה הטומאה תוך הכוורת תחת המשקוף פותח טפח הנה הטומאה תצא חוץ לבית לפי שאין בינה לבין המשקוף טפח אולם אם היתה טומאה בבית הנה כל מה שתוך הכוורת טמא לפי שהטומאה תצא מן הבית דרך פתחו ותטמא מה שבכוורת וטעמו לפי שדרך הטומאה לצאת:

פרק ט - משנה יא

עוד נעתיק מהיות זאת הכוורת בבית על חלוף מצב והוא היותה באויר והוא שתהיה מגולה לשמים. ואמר שהיא אם היתה מוטה על צדה והוא שתהיה דבוקה בארץ והיא מגולה הנה דינה בזה ובזה וזה הדין בעצמו כבר נקדם בהלכה ראשונה מזה הפרק לבד שבראש זה הפרק דן בו סמוך אל הבית ובכאן דן בו והוא באויר:

פרק ט - משנה יב

זאת החלוקה היא אשר הקדים בתחילת הפרק זולת שהיא הפרידה מן הבית ולזה כפל זכרה ולא אמר בכאן כלי מחולחלת ואפוצה ולזה לא יאמר בכאן ג"כ אם אפוצה והתנה בהיותה מחזקת ארבעים סאה לפי דעת חכמים ואע"פ שהיא פחותה לפי שהדין אחד ומבואר הוא ההבדל בין אמרו תחתיה ובין אמרו כנגדו עד התהום טמא שאמרו כנגדו עד תהום טמא ירצה בו שהוא יטמא מה שהוא נכחי לבד וטומאה בוקעת ויורדת ואמרו תחתיה טמא ירצה בו שהיא תהיה כאהל ויטמא כל מה

פרק ט - משנה יג

כל מה שקדם מהמאמר בזאת הכוורת אשר הנחנו באויר הוא שתהיה מצבה מוטה על צדה שיהיי פיה אל אחד מארבע רוחות העולם והשוליי לצד המת נגד לו בעוד הניחה על מצב אחד והוא שתהיה יושבת על שוליה ופיה ממה שימשך לשמים ואמר שדין הטומאה שכאשר היתה ממנה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ולא תטמא מצדדים שיהיה נכחי אליה בצד העליון והשפל כמו שהשרשתי לך בהנחת הטומאה שזהו ענין בוקעת ועולה בוקעת ויורדת שתעבור למעלה ולמטה ולא תתפשט בכל הצדדין אולם אם היתה גבוהה מהארץ טפח וטומאה תחתיה או בתוכה או על גבה או היתה יושבת על הארץ וטומא' בתוכה אבל הית' מכוסה על פיה אשר היא כקבר סתום אשר יטמא מכל צד או שהיתה הטומאה בארץ והכוורת הפוכה על פיה על הארץ ושוליה לשמים הנה היא ג"כ כבר היתה לפי משפט הטומאה כקבר סתום ותטמא מצדדין ממעלה וממטה וזהו אמרו הכל טמא:

פרק ט - משנה יד

כבר ביארנו פעמים כי כאשר היתה פחותה ופקוקה בקש שהיא כמו חתיכה מן הארץ והדבור כולו מבואר אחר הבנת כל מה שקדם: וענין אמרם שאין טומאה עולה לה כי כאשר היתה הטומאה תחתיה לא נטמא לא תוכה ולא למעלה ממנה לפי שהיא בהיותה יושבת על שוליה חצצה בפני הטומאה בתוכה לא יטמא מה שתחתיה וזה כולו אם לא יהיה בינה לבין הארץ טפח אולם אם היה שם חלל טפח הנה כבר יהיה אהל ולזה יטמא כל מה שתחתיו יהיה הטומאה תחתיה אולם אם היתה הטומאה בתוכה או על גבה הנה היא כמו אם היתה קבורה בתוך הארץ או על הארץ אשר תטמא עד לרקיע כל מה שיהיה נכחי אליה לפי מה שקדם להיותה אינה ככלי ואין הלכה כרבי אלעזר ורבי שמעון:

פרק ט - משנה טו

כבר נתבאר בתוספתא שהמאמר בכאן אמנם הוא. בארון חקוק בסלע אשר הוא כאילו הוא ארון של אבן שיש חקוק בסלע ומכוסה הנוגע בו בכל מקום טהור ואינו טמא אלא כנגד כסוי בלבד הא למה זה דומה לבור גדול מלא מתים ואבן גדולה על פיו שאינו טמא אלא כנגד חללו ולזה השרש אמרנו כי כאשר היתה רחבה מלמטה וצרה מלמעלה כזה **כמין קמטרא**. כבר קדם לנו ביאור קמטרא שהוא מפורסמות אצלנו ר"ל במצרים באלקמטרא ותרגום (מ"ב י) המלתחה קמטרא והוא אשר יהדקו בו הבגדים בארון: ואמר גלוסקוס הוא כמו נגר וצורתו מפורסמת אצלנו אבל אשר יתאמת אצלי לפי הענין שזאת התמונה היא כמו תיבה ופתח מן הצד כאילו הוא נקב בעצם האבן מקום יכנס ממנו המת ונועל זה השער ולזה כנגד פתיחתי טמא על דמיון מה שביארה התוספתא בבור מלא מתים לפי שזאת התמונה הוא בור על הצד הזה וזה צורתו:

פרק ט - משנה טז

אמרו כנגד קורקרותה ירצה בו שתהיה הטומאה תחתיה ממה שימשך לחללה לא שתהיה תחת עובי השפתות אף על פי שזה הענין מבואר אעשה צורתו וכבר ביארנו ענין אמרו בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ואף על פי שזה לא יהיה אלא אצל צרות הטומאה בפחות מטפח ואמר [עי' העתקת הכ"מ] היתה טומאה כנגד קורקורתה אין לפי מה שהשרשנו שיהיה כל מה שיהיה נכחי לטומאה מאויר החבית טמא להיותה כלי חרס (לא) לפי שכלי חרס [לא] יטמא מגבו אבל להיותו מטמא מאוירו וזו החבית כבר נטמאה אוירה בזה המין מן הטומאה אשר יטמא כל מה שיהיה נכחי אליו והבן זה כי הוא מדקות הענין וחמור לא יפול עליו השכל אולם אם היתה הטומאה בתוכה הנה זה מבואר שהחבית טמאה ואם היתה הטומאה (בתוכה) תחת דפנה מבחוץ והוא שתהיה תחת עובי הגג ולא יהיה ממנו כלל תחת שוליה ממה שימשך לאוירה הנה החבית טהורה שכלי חרס אינו מטמא מגבו כמו שביארנו בשני מכלים והטומאה בעת שעברה בעליונה לא תכנס באוירה לפי שהיא תחת הדופן ואמרו בתוכה ותחת דפנה הוא שתהיה מקצת הטומאה תחת דפנה ומקצתה תחת קוקורתה לשון התוספתא [פ"י] כזית מן המת מקצתו נתין תחת דפנה ומקצתו נתון תחת קורקורתה כל שכנגד הטומאה בין מלמעלה בין מלמטה [טמא וכל שאינו כנגד הטומאה בין מלמעלה בין מלמטה טהור כצ"ל וכ"א לפנינו וכן הביאה הר"ש]. (טהור) ואם יש בדפנה פותח טפח

הכל טמא וענין הכל טמא שיהיה כל מה שיגע בחבית טמא ואפילו מה שלא יהיה נכחי לטומאה אבל בהיות עובי גגה ממנו כבר התפשטה הטומאה בכולה ר"ל כל מקיפה ולזה היה כנגד פיה טהור ר"ל ממה שימשך לאוירה לפי שהטומאה כבר התפשטה והראה פעולתה ברוב כמו שהשרשנו בפרק שביעי עוד שב וביאר שזה כולו אם היתה החבית טהורה דבוקה בארץ אולם אם היתה כבר נטמאה מקודם באחת הטומאות שיהיה כלי טמא וכלי טמא אינו חוצץ כמו שהשרשנו בעשירי מכלים או יהיה גבוה על הארץ טפח שהוא אהל או יהיה הטומאה תוכה ועליה כסוי שיהיה כמו קבר סתום או תהיה כפויה על המטה הנה כל מה שיגע באיזה חלק שיגע ממנו באחד מאלו הענינים טמא והוא אמרו הכל טמא ר"ל תוכה וגבה ודפנה ובכלל כל מי שיגע בו הטומאה הוא טמא לאופן אשר זכרנו והבן זה:

פרק

פרק י - משנה א

אמרו ארובה שהיא בתוך הבית ר"ל בגג הבית ממה שימשך לשמים כמו שתהיה זאת הארובה מגולה לא יהיה עליה צל וכאשר היתה הטומאה תחת גג הבית הנה הבית כולו טמא מפני הגג אשר יכללהו לבד המקום מהבית אשר יהיה נכחו לארובה המגולה לשמים שהוא טהור וכן אם היתה הטומאה תחת הארובה הנה כל הבית כולו טהור לפי שאין הטומאה תחת אהל ואם שם אחד ידו או רגלו על זאת הארובה הנה כבר הגיע לגג וכאילו אין שם ארובה שאדם נעשה אהל לטמא לפי מה שהשרשנו בפרק ששי מזאת המסכתא ולזה כאשר היתה הטומא' הבית כולו טמא וזה האיש ג"כ טמא וזהו ענין אמרו עירב את הטומאה. ואמרו מקצתה בבית מקצתה כנגד ארובה שיהיה קצת השיעור אשר יטמא תחת הגג וקצתו תחת הארובה יטמא הבית כולו ר"ל כל מה שתחת הגג ולא נאמר חצי שיעור לבד נכנס לתוך הבית וכן כל מה שיהי' נכחו לחצי שיעור אשר תחת הארובה מחלל לארובה טמא ולא נחשוב זה ג"כ בדמיון חצי שיעור מונח באויר אשר לא יטמא ואמנם יתחייב זה להתחבר השיעור כלו להיותו גשם אחד על דמיון מה שהתבאר בגי' [מ"ד] מזאת המס':

פרק י - משנה ב

אמנם יתחייב זה שיהיה האיש אשר נתן רגלו מלמעלה טהור לפי שהארובה פחות מטפח על טפח ולא תצא טומאה מן הבית פחות מטפח כמו שכפלנו פעמים ולי התוספתא אין הטומאה נכנסת לאהל ולא יוצאה ממנו אלא בפותח טפח: אחר זה אמר אם טומאה קדמה את רגלו הוא טמא לפי שהטומא' תטמא כל מה שיגבילהו כמו שקדם ובעת שנתן רגלו האהיל על הטומא' ואם רגלו קדמה את הטומאה יהיה כמו גג ויתחבר הגג ולא יטמא זה האדם לפי שאין שם פותח טפח תצא ממנו הטומאה ולא האהיל על הטומאה בעת שהאהיל: והפליג ר"ש בזה הדין ואמר שאם באו שני אנשים ושם הראשון מהם רגלו בארובה ושם השני רגלו על רגל הראשון ואח"כ נכנסה טומאה תחת ארובה אחר (סר) [כן הסיר] הראשון רגלו והיה (רגלו) [רגל] השני על הטומאה והיה קודם הטומאה נכחו לזה המקום ואע"פ שהוא אמנם האהיל על הטומאה אחר הגעת הטומאה שם הוא טהור ואין הלכה לא כר"מ ולא כר"ש:

פרק י - משנה ג

כדי שתחלק הוא שאם תחלק והוא על מצבו יהיה מגיע ממנו תחת גג הבית כשיעור ומגיע תחת הארובה אשר אין בו פותח טפח כשיעור והלכה כרבי יוסי:

פרק י - משנה ד

אלו הארובות הוא כשתהיה בית ועליה ותהיה ארובה בגג הבית וארובה בגג העליה זו כנגד זו עד כי כאשר היתה הטומאה תחת הארובות הבית תהי' מגולה לשמים. וכבר קדם שכלי טמא אינו חוצץ וכאשר היתה הטומאה ובגגה פותח טפח הנה העליה טמאה להוציא הטומאה לה ולזה כאשר נתן הדבר שהוא מקבל טומאה על ארובה אשר בגג הבית הנה כבר נטמא זה הכלי ונטמא הבית וכאשר הבית כולו טמא ובגגה פותח טפח

יצאה הטומאה מן זאת הארובה ונטמאה העליה גם כן לפי שזה הכלי לא יחוץ בין הבית והעליה להיותו כלי טמא אולם אם שם זה הכלי על הארובה העליונה אשר בגג העליה הנה הוא מבואר שהוא יטמא העליה והבית ואם היה כלי שאינו מקבל טומאה הנה הוא חוצץ בפני הטומאה ולזה אם שמהו על הארובה אשר בגג הבית יהיה הבית טמא והעליה טהורה ואם שמהו על הארובה אשר בעליה הנה הבית והעליה טמאים וכל מה שיהיה נכחי לזאת הארובה ממעל עד לשמים טהור:

פרק י - משנה ה

זה כולו מבואר ממה שקדם ביאורו כאשר הבנת השרש והוא שאין טומאה נכנסת לאהל ולא יוצאה ממנו אלא בפותח טפח:

פרק י - משנה ו

שאם תעלה ואין שפתיה נוגעות בארובה ענינו שיהיה הכלי נכחי לארובה ותהיה הארובה גדולה מעצם הקדרה עד חשבנו שהכלי יעלה על עמוד נצב יצא מן הארובה ולא יגע בצדדים בשום פנים וכאשר היתה הקדרה על זה המצב והיתה הטומאה באיזה שיהיה מן הקדרה הנה תטמא כל מה שיהיה נכחי אליה לבד ולמעלה או למטה להיות הטומאה רצוצה ואינה תחת אהל אחד או מגולה לשמים ולא [בדין הגיי יתפשט] יתפשנה מעשיה ולא יראה כמו שביארנו בענין בוקעת ועולה ואם היה גובה הקדירה מן הארץ טפח וטומאה תחתיה הנה כבר האהיל על הטומאה ויטמא הבית בכללו וכבר קדם לך בזה הפרק בהיות הטומאה תחת הארובה שהוא אם נתן רגלו מלמעלה עירב את הטומאה וכל מה שיהיה בתוכה או על גבה הנה הוא טהור לפי שאינו תחת אהל מגולה מפני שהוא כנגד ארובה ואם היתה הטומאה בתוכו או על גבה והיתה זאת הקדירה גבוהה טפח כמו שזכרנו הכל טהור ר"ל הבית כלו טהור לפי שהטומאה כנגד הארובה וכן תחת הקדירה טהור לפי שהוא אהל להיותה גבוהה טפח לפי מה שהשרשנו ואמנם יטמא כנגד הטומאה לבד עד לרקיע:

פרק י - משנה ז

הכל מבואר וא"צ פי':

יא

פרק

פרק יא - משנה א

כבר נכפל פעמים שדרך טומאה לצאת ואין דרכה להכנס וכאשר נסדק הבית וזה כשנסדק הגג כולו והכתלים הנושאים הגג עד הארץ והיתה הטומאה בחצי הפנימי משני חלקי הבית והוא החלק אשר כנגד לפתח והכלים בחלק האחר אשר ימשך לחוץ בית שמאי אומרים עד שיהיה רחב הסדיקה ארבעה טפחים ואז לא יטמאו אלו הכלים שאנחנו לא נצטרך בפותח טפח לבד בכאן להיות הטומאה בפנים וכלים בחלק החיצוני שדרך טומאה לצאת וב"ה אומרים שלא יצטרך לפותח טפח להיות הגג בכלל הבית וכבר התבאר בתוספתא באמרם כל שהוא הוא שיהיה הסדק שיעור חוט המשקולת ור' יוסי אומר פותח טפח על השרש והלכה כבית הלל:

פרק יא - משנה ב

זה הסדק אמנם הוא בגג האכסדרה והוא אלפרנד"ל וכבר ידעת צורתו ושהיא לשער הבית וכאשר נקרע הגג שלה על הארץ כולו הנה היו שני חצאי ימין ושמאל וכבר קדם לך בפרק אשר לפני זה עירוב הטומאה מלמעלה אצל הסדיקה או מלמטה שיהיה נכחי כאשר היה בדבר אשר יקבילהו הסדק גבוה טפח מהארץ או יותר כמו שהתבאר בארובה שבתוך

פרק יא - משנה ג

סגוס וכופת הם כלים כמו שבארנו בכ' מכלים (מ"ב) : ועבה הוא שיהיה גבוה מטפח ולמעלה : וקפולין בגד מקופל קצתו על קצתו ואמר שאם היתה הטומאה באחד מצדדי האכסדרה הנחלקת והיה בגד עבה או בגד כרוך תחת הסדק הנה לא נאמר כי כאשר יהיה גבוה ובגבהותו טפח נחשוב בכל מה שתחת בגד העליון או השטח העליון והדומה לו עד הארץ ונחשוב שיהיה אהל תחת הסדק גבוה טפח אבל נדון אותו כאילו נתן את הקנה בהארץ ולא עירב את הטומאה עד שיהיה תחת הסדק אהל בו חלול כמו שהתנה כמו שביארנו שרש זה כולו : ואמרו עד שתהיה העליונה גבוהה מהארץ טפח ענינו שיהיה תחתיו חלל טפח ואם היה אדם נתון תחת סדק של אכסדרה בית שמאי אומרים שהוא לא עירב את הטומאה ואף על פי שגובה גשמו יותר מטפח כדין סגוס וכופה ובית הלל אומרים הסגוס והכופה מקשיים והאדם חלול והצד העליון ממנו כולו הוא אהל על הארץ ויביא את הטומאה לצד שני של אסקופה :

פרק יא - משנה ד

לא יצטרך לבאר כאשר אמרו קוברי המת ר"ל נושאי המת עד שיהיה המת עצמו הוא אשר האהיל על הדבר אהל וענין מביא את הטומאה בכאן שיביא לבית ויטמא הבית אשר ישקיף ממנו וטעם זה אצל ב"ה היות האדם חלול והצד העליון מביא את הטומא' לפי שהוא כמו אהל קצתו על המת וקצתו תוך הבית וזה האהל בינו ובין גופו גובה טפח ויותר לפי שהאדם חלול :

פרק יא - משנה ה

היה מוטל על האסקופה קצתו בבית וקצתו על האסקופה ב"ה סומכין על דעתן באמרם אדם חלול הוא ולזה יביא את הטומאה לבית לפי מה שקדם בקדרה כאשר היתה גבוהה טפח ונוגעת בשקוף הפותח טפח הנה הטומאה כאשר היתה על גבה הבית טמא:

פרק יא - משנה ו

אמר כי כאשר היתה הטומאה בבית ואדם מוטל על האסקופה וקצתו בבית והאהילו טהורים על קצת זה האדם אשר באסקופה הנה למי שיאמר אדם חלול יביא את הטומאה כאילו הם האהילו על הטומאה:

פרק יא - משנה ז

לשון הברייתא כלב שאכל בשר המת ונכנס לבית הבית טהור ואמר יטמא כמו כן מה שהגיע בגופו בעבור שמת הכלב והיה זה הדבר במעיו: ואמרו מוטל על האסקופה הוא גם כן שיהיה קצתו בבית ורבי יוסי מדקדק מקום הטומאה ר"ל איצטומכת הבעלי חיים אם היה מקום האצטומכא תוך הבית הנה הבית טמא להגעת הטומאה. וזה אשר תראה הטומא' כבר הגיע אצלם מאיחור עיכול הטומאה באצטומכת הכלב אולי זה בבשר המת לבד וזה לא יתאמת והלכה כרבי יוסי והלכה כרבי יהודה בן בתירא באמרו בעופות ובדגים מעת לעת:

פרק יא - משנה ח

כבר קדם לך בפרק החמישי מזאת המסכתא כי כאשר יכפה כפישה ע"פ החדות שהיא תציל כל מה שיש שם ואמר כי כאשר היתה מנורה בזה הסהר והפרח אשר עליו תשים הנר על שפתו עם הסהר וזה יקרא פרח כמו שבארנו בכ"א מכלים והיתה הכפישה כפויה על הפרח עד שתשים שפת הפרח בין הכפישה והחדות הנה בזה מחלוקת בית שמאי ובית הלל

אם תציל המנורה בכללה מה שבתוך הסהר אם לא:

פרק יא - משנה ט

טומאה שם הבית טמא. ר"ל כאשר היתה הטומאה בין שפת החדות לשפתי הכפישה הבית טמא לפי שכבר ביארנו פעמים במה שקדם שכל מה שיציל באהל המת על דברים הטהורים עד שלא יטמא הנה הם לא יצילו על הטמאי מלטמא. וכבר ידעת שהדות בבנין והוא סהר גבוה על הארץ וכאשר היו כלים בצדדיו והיה מקומו טפח על טפח נפרד מהבית והיה בדין הדות כמו שיציל לכל מה שבתוכה ג"כ יציל מה שבצדדיו אולם אם היו צדדיו יותר רחבים מכתלי הבית הנה הכלים אשר יהיו בתוך כתלי הדות טהורים ואפילו לא יהיו מקומו טפח על טפח ולא נדון בו מחצה על מחצה לפי מה שהתבאר בששי מזאת המס' ובתוספתא (פיי"ב) אמרו שבכתלי הדות טהורי' ושבכתלי הבית נדון מחצה על מחצה זה להיות כתלי הדות יותר רחבים כאילו לא יכנס בדין כתלי הבית כלל אבל הוא כלי בעצמו:

יב

פרק

פרק יב - משנה א

כבר קדם בששי מזאת המס' שהכלים נעשים אהלים לטמא אבל לא לטהר וביארנו זה היטב: ותנור ישן הוא כדמיון כלי ולזה כאשר היתה טומאה תחת הנסר וכלים על גביו או טומאה ע"ג וכלים תחתיו הכל טמא כאשר היה התנור ישן כמו שהתבאר בזה הפרק אולם אם היה תנור חדש הנה הוא ישים הנסר אהל ויבדיל מה שלמעלה ממנו ממה שתחתיו ואין הלכה כרבי יוחנן בן נורי:

פרק יב - משנה ב

כבר התבאר בתוספתא (פ"ג) שזאת הסרידה עודפת ע"פ התנור כל שהוא ונתנאי שיהי לה שפה עגולה עד שיהיה לה בית קיבול וכן התנה בתוספתא שיהיה לה בית קבול ואמר שם ואם היתה חלקה הרי היא כנסר וצריכה פותח טפח ואז תבדיל אשר על גבה מאשר תחתיו : ואמר כנגד אוירו של תנור הוא שתהיה הטומאה על הסרידה אשר על אויר התנור לא על אויר העגול היוצא מפי התנור ומבואר שזאת הסרידה היא של חרס וכבר ביארנו זה בח' מכלים :

פרק יב - משנה ג

בטח הוא בנין יוצא מהכותל לפני החלון כי כאשר יעלה העולה מהארובה יסמך ע"ז הבנין ולזה יקרא בטח ואמר כי כאשר היתה טומאה תחתיו לא יטמא הבית לפי שלא יגיע הטומאה תחת אהל מחובר בזה הבית ואם היה שם זיז יוצא מזה הבנין בתוך הבית הנה הבית ג"כ טהור אצל ר"א להיות הטומאה תחת הבטח לא תחת הזיז ורבי יהושע אומר שאנחנו נחשוב הבטח נפרד ויהי הזיז העליוני המחובר באויר הבית בלא שפה והנני עתיד לבאר לך דיני הזיזין בהבאת הטומאה איך היא ואיך צורת הזיזין והלכה כר' יהושע :

פרק יב - משנה ד

אמר בכאן בתוך הבית בגג הבית כמו שאמר במה שקדם ארובה שהיא בתוך הבית וכן התבאר בתוספתא ושם נאמר סנדל של עריסה שפוחת מעזיבה שיעורו בפותח טפח נפחת הבית מאליו שיעורו מלא אגרוף וערס הוא המטה הנה ערשו ערש ברזל (דברים ג) וסנדל של עריסה הוא דומה לעטרה של פתח אשר יעשה מברזל וזה שיעשה מברזל טבעת יכנס בו רגל המטה והוא יקרא סנדל ואמר כי כאשר היה מטה בעלי ונקב בגג הבית עד שיעבור אל אויר הבית נקב ונכנס בו סנדל של עריס' ר"ל כי כאשר

הרכיב שם רגל המטה עד שתהיי זאת הסנדל אשר תחת רגל המטה נראה בגג הבית ויהיי זה הסנדל מאהיל על הטומאה הנה אם היה זה הנקב אשר נעל אותו הסנדל טע"ט הכל טמא ר"ל העליה וכל מה ששם מכלי" לפי מה שקדם בפ"י ואם לא יהיי בו טע"ט העליה טהורה וזה הסנדל לבדו הוא אשר יטמא ככופה המאהיל על הטומאה וכבר היה חלק מהאהל ויקרא אב הטומאה והמטה הסמוכה עליה ראשון לטומאה והדבר אשר יגע למטה שני לפי מה שהשרשנו וביארנו בפתיחת זה הסדר והוא ענין אומרו מונין בו כדרך שמונין במת וכן כל כלי מתכות כזה הסנדל או בגדים שהם שמים אותו אב על דין טומאת הכלים כמת כמו שהתבאר בראש מס' זו:

פרק יב - משנה ה

מכוונות. שתהיה אחת נכח השנית והעליונות כבין התחתונות הוא שתהיה כל קורה מהעליונות נגד החלל אשר בין כל שתי הקורות התחתונות וכבר קדם לך בשבת (דף קא.) וסוכה (דף ד:) ועירובין (דף פז.) שמן השרשים שנאמי גוד אחית מחיצה וגוד אסיק מחיצה ושזה הלכה למשה מסיני וענין זה שנחשוב המחיצות יורדות מלמעלה למטה ועולוי מלמטה למעלה וכבר התבאר בתוספת' שזה כולו בשני תנאין שיהיי ברוחב כל קורה פותח טפח וביניהן אויר גם כן פותח טפח ואז נחשוב הקורה העליונה שהיא כאילו ירדה למה שבין הקורה התחתונה וישים הכל גג א' וכן נחשוב הקורה התחתונה כאילו עלתה בין הקורה העליונה וישים הכל גג אחד ולזה כאשר היתה טומאה תחת קורות הבית הבית והעליה טמאין אולם כאשר היה ברוחב כל קורה פחות מטפח הנה הדין כמו שהתבאר בתוספתא וזה שבהלכה הראשונה אשר הוא שיהיו הקורות מכוונות אם היתה הטומאה תחתיהן או ביניהן או על גביהן טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת לפי מה שהשרשנו מהשרשין ובהלכה שניה ג"כ אמנם אם היתה הטומאה הנה היא בוקעת ועולה בוקעת ויורדת אם לא שתהיה הטומאה תחת אהל טפח שכל שהוא ממעל לאהל טהור כמו שקדם:

פרק יב - משנה ו

כבר כפל הרבה זה השרש והוא שהטומאה כאשר לא יתפשט דינה תחת אהל הנה היא תטמא כל הנוכחי אליה למטה ולמעלי וכבר ביארנו ביחס המרובע לעיגול מה שיש בו די בריש עירובין ועיין אותו שם:

פרק יב - משנה ז

ידוע שהשטח אשר בו טפח על טפח יקיף בו ארבעה טפחים וכמו שקדם אמרו בזמן שהיא מרובעת ד' וידוע שהתמונה אשר בו טפח על טפח על רום טפח מביא את הטומא' ושכל שיש בו רחב טפח יש בו בהיקפו ג"ט וכל שיש בו טע"ט יש באלכסונו טפח ושני חומשים וכאשר היו אלו השרשים כולן ידועין התחייב מהן כי כאשר היה עמוד עגול על תמונת (האסתומכי') [האסטוונא] ובהיקף כל עגולה משתי עגולות כ"ד טפחים והיה עגול על שטח עד שיהיו שתי עגולות תושבות ושוכבות על הארץ ממשמשות לשטחי' על אורכה ומונחת על הארץ הנה זה החלל כולו אשר תחת דופן העמוד אשר בין שטח העמוד ובין שטח הממשמש לא יהיה בו טפח על טפח מרובע על שיעור אורך העמוד וזה לך הצורה מבוארת ולמדנו בכאן שאם היה טפח על טפח ברום טפח לא ימשך ברביעי על תכלית שטח העמוד הנה הוא יביא את הטומאה תחת כל העמוד וזה התועלת אשר למדנו בזה הדין ושמור אותו שהוא ענין נפלא מאד:

פרק יב - משנה ח

כבר קדם במקומות מזו המסכת שהטומאה כאשר היתה גבוהה מן הארץ הנה היא כקבר סתום ומטמא כל סביביו והבית כולו טמא להיות מאהלת: ואמרו ידון מחצה למחצה שהוא כאשר נעיין מקום הטומאה אם היה בחצי רחב האסקופה אשר ימשך חוץ לבית הבית טהור כמו אם היתה הטומאה בתוך כתלי הבית לפי מה שהתבאר מזו המס' ומזו ההלכה יתבאר לך שמי שנכנס קצת גופו באהל המת נטמא ולשון ספרי (במדבר יט) כל הבא אל האהל זה שבא מקצתו וכל אשר באהל (שם) זה שבא כולו והלכה כרבי יהושע ואין הלכה כרבי יוסי:

פרק יג - משנה א

כבר התבאר בי"ז מכלים שמלא אגרוף כראש הגדול של אדם ושמלא מקדח גדול שבלשכה כפונדיון ומאור הוא ארובה אשר יכנס ממנה האורה ואמר שמי שפתח הארובה להכנס ממני אורה אם היה כפונדיון או יותר תביא את הטומאה אם לא שיהיה בה טפח על טפח לפי מה שקדם בהלכות מזו המסכת ואם זאת הארובה נפתחה מעצמה ר"ל מבלי פועל אדם אבל בשאר מהסבות אשר זכר או זולתם הנה זאת הארובה תקרא מאור שלא נעשה בידי אדם הנה הוא לא תצא ממנו הטומאה ויכנס בבית אחר אלא א"כ היה ממלא אגרוף ולמעלה וזה כאשר לא כוון על זאת הארובה אשר נפתחה בלי כוונה לענין מן העניינים אבל אם ספק אם כווננו עליו לענין מה הנה הוא ישאר בשיעור הראשון ואע"פ שלא נעשה בידי אדם ולזה אם חשב על זה החלון אשר פתח אותו המים או זולתו להשאר להשתמש בו שיעורו כפותח טפח ואם חשב עליו להשאר בעבור האור שיכנס בו שיעורו מלא מקדח כמו שאם פתחה מתחלה לכך הנה התבאר זאת ההלכה על השלימות והתאמת לך שלארובה ארבעה שעורים היותר קטן מלא מקדח והנמשך אליו אצבעיים על רוחב גודל ואשר ימשך אליו טפח על טפח והיותר גדול מלא אגרוף והתבאר הדין את אשר יצטרך בו לכל שיעור מהן: **סריגות.** הן השבכות הארוגות מקנים וזולתם ושם הקנה הדק סריג וכן רפפות מין מן השבכות ויעשו חלונות גדולות בהם להכנס בהם האורה: עוד יעשו על החלונות בכללה שבכה יעשה מעץ ערבה או מחריות של דקל או בנין או זולת זה ואומרים ב"ש כי אם היתה בנקבי זאת השבכה מלא מקדח יביא את הטומאה כי האורה יכנס בו ולזה כוון: עוד חזר במאמר לפי כוונת ההלכה ואמר שזה אשר שמנו שיעור למאור מלא מקדח הוא להביא את הטומאה לבית שהיא תכנס מזה הנקב כאשר היתה שם טומאה או תחת אהל מחובר בזה המאור לפי מה שקדם ביאורו וכן הוציאה את הטומאה שכאשר היתה טומאה בבית תצא מזה המאור הקטן ויטמא כנגדו וחלק רבי שמעון ואמר ואפילו מן המאור לא תצא טומאה בפחות מטפח ואין הלכה כר' שמעון:

פרק יג - משנה ב

כאשר בנה בית חוצה לה נעשה חלון בין שני בתים ואינו אז לאורה שהרי לא יכנס ממנו אור ואולם נשארה לשמוש לבד ולזה שעורה בפותח טפח ואם שם קורות זה הבית אשר בצד זה הבית אשר בנה חוץ לחלון בקצת גובה הארובה היה מה שממנו תחת הגג לשמוש ואשר למעלה מהגג לאורה לפי שהיא מגולה לשמים ויכנס ממנו האור:

פרק יג - משנה ג

כאשר זה הנקב בפתח הבית אמר ר' עקיבא שהוא כמו מאור שלא נעשה בידי אדם שאע"פ שלא יכוין להכנס בו האורה הנה יכנס ממנה האורה ולזה ישער אותו כמלא אגרוף ורבי טרפון אומר שהוא ישתמש ממנו להכניס איזה דבר להביא או להוציא ויהיה לתשמיש ולזה שיעורו בפותח טפח עוד אמר שאם היה שער זה יותר קצר מפתח השער עד שישאר חלל ויכנס ממנו אורה בעת שהפתח נעול אם מלמעלה ממה שימשך למשקוף אם מלמטה ממה שימשך לארץ או שסתם אדם הפתח ולא השלים סתימתו ונשאר סדק הבית פתוח בין שני שערים או בין שער אחד או היטיב סתימתו ופתחו הרוח שאלו הפתחים כולם הוא כמו מאור שלא נעשה בידי אדם לדברי הכל שיעורו מלא אגרוף ואז תצא טומאה מהבית או תכנס לו מזה החלל והלכה כר"ע:

פרק יג - משנה ד

יאמר שמי שנקב בכותל נקב עובר להגביה בו קנה לענין מה או מסמר ינעול בו הפתח הוא אשר יקרא אספתי לכל השערים או לשום שם כלי ישימו עליו הנר או להשקיף ממנו מי שילך ויצא מביתו או לקרות ממנו מי שירצה הנה שיעור זה הנקב בפותח טפח:

פרק יג - משנה ה

ענין זה המאמר כי כאשר היה חלון בין שני בתים דרך משל בו טפח על טפח מצומצם אשר יביא את הטומאה כמו שקדם והיה באחד משני בתים טומאה מהטומאות אשר תטמא באהל המת וכבר קדם ממנו בזאת המסכת ובארנו שמכללם זית בשר ורובע עצמות והיה בזה החלון מעט דבר טהור אשר הוא כבר חסר שיעור החלון יהיה פחות מטפח ולא יטמא הבית השני והתנה בזה כשלא יהיה הדבר אשר מיעט החלון מין מן הטומאה אשר בבית כמו שיהיה בבית כזית בשר מן המת ובחלון פחות מכזית מבשר המת ואף על פי שפחות מכזית טהור או שיהיה בבית רובע עצמות ובחלון פחות מעצם כשעורה לפי שכאשר היה הדבר אשר בחלון מין מן הטומאה אשר בבית הנה הוא יצטרף עמו וכן כל מה שזכר מאלו התנאים וחזר למנות הדברים אשר ימעטו את הטפח כאשר יהיו לו התנאים וכבר ביארנו בששי מזאת המסכת שמתנאי הדברים שחוצצין בפני הטומאה שלא יהיה דעתו לפנותו וכבר ביארנו פעמים שטומאת אוכלין בכביצה ומה שיהיה פחות מכביצה לא יטמא טומאת אוכלין (טמאין) ולזה נחשבו כדבר טהור כמו שהתבאר בראש מסכת טהרות: והתבואה שבחלון כאשר תצמח שם וכל דבר מחובר בארץ הוא טהור וכבר התבאר בהש"ס (ב"ב דף כ.) שיהיה זה הצמח מהשרש רחוק מן הכותל ונכנס וסתם החלון בקצת לפי שאם היה בתוך הכותל יהיה דעתו לפנותו שאם יעזבהו יפסיד הכותל וכבר בארנו בה' מזאת המסכת שמתנאי הדבר החוצץ שלא יהיה דעתו לפנותו ומבואר הוא כי כאשר יהיה בחלון דרך משל כמו ד"ט ותהיה זאת התבואה כבר סתמה ממנו יותר על ג' הנה הטפח נתמעט ולא תצא הטומאה מזה החלון: וכבר התבאר ביי"ז מכלים שהככי הוא האריג הדק הלבן אשר ימצא בתוך הקנה הגדול והוא כמו אריגת העכביש והוא יקרא ככי וממנו דבר דק מאד יותר דק מחוט המשי וזהו ככי שאין בו ממש וממנו אריג הוא דומה לבגד חזק הבהירות והלובן וזהו ככי שיש בו ממש והנה התבאר בראש מסכת טהרות שנבלת העוף הטהור צריכה מחשבה ואז תטמא טומאת אוכלים בכביצה ולא יצטרך הכשר ושנבלת עוף הטמא צריכה מחשבה והכשר ואז תטמא טומאת אוכלים בכביצה וענין המחשבה שיכוין עליה שתהיה מאכל אדם לפי מה שיתבאר בסוף עוקצין והכשר הוא שינתן עליה ברצון אחד מהז' משקין כמו שיתבאר במכשירין (פ"ז מ"ד) ואלו המנויים כולן טהורים ולזה ימעטו:

פרק יג - משנה ו

לשון התורה בין בשתי בין בערב שיטמא בצרעת אמר יתברך (ויקרא יג) או בשתי או בערב. ולביני מבית הפרס גוש מגוש עפר הנעשי מבית הפרס וידוע שבית הפרס טמא להיותם אומרים בתוספתא לא אמרו אלא גוש כברייתו והנה יתבאר כל דיניו בזאת המסכת ואמרו הטמא אינו ממעט וכלל הדבר אשר הוא טמא בעצמו כמו כזית מן הנבילה וכעדשה מן השרץ או הדבר אשר יטמא בהיותו בחלון כמו כביצת אוכלים כשרים או הדומה להן והלכה כחכמים:

יד

פרק

פרק יד - משנה א

זה הזיז אשר יביא את הטומאה בכל שהוא כבר התבאר לך את צורתו ואת תנאו וזה שיהיה לו תוספת אל מה שימשך לארץ כזה יהיה בינו ובין הארץ גובה י"ב טפחים והוא יוצא מצד פתח הבית ונחשוב זה הקצה הנוסף שהוא כבר הגיע לארץ וכל הטומאה אשר תחתיו לצד הבית ואלו השיעורים כולן הלכה למשה מסיני: **ונדבכים**. קבוץ מנדבך וכבר ביארנו בברכות (פ"ב) זה השם על מה יורה: **ועטרות**. הכתרים ר"ל היוצא מהבנין: **והפתוחין**. יהיו ג"כ בולטין ורוב מה שיעשו זה בבניינו אבן או הגף:

פרק יד - משנה ב

ע"ג הפתח. ר"ל שיהיה יוצא מהמשקוף ולהיותו למעלה מיי"ב טפחים יצטרך שיהיה בו פותח טפח ואז יביא את הטומאה לבית: עוד אמר שעל גבי החלון שאם הוא ע"ג רום אצבעיים שאז יביא את הטומאה והתבאר

בתוספתא שיצטרך שיהיה רחב זה הזיז רחב אגודל הזה אם החלון הוא עשוי לתשמיש אשר שיעורו טפח על טפח כמו שקדם אולם העשוי למאור אשר שיעורו מלא מקדח הנה באיזה שיעור שיהיה הזיז ובאיזה גובה שיהיה יביא את הטומאה וכאילו הוא יאמר שעל גבי החלון העשוי למאור ששיעורו מלא מקדח כל שהוא ור' יוסי אומר שיצטרך שיהיה גבוה זה הזיז גם כן מלא מקדח ואין הלכה כרבי יוסי:

פרק יד - משנה ג

אומר רבי יהושע להיות הקנה משוך על ארכו ודבוק לכותל אע"פ שהוא למעלה מ"ב טפחים הנה הוא יביא את הטומאה לבית בכל שהוא ואמר רבי יוחנן בן נורי שלא תהיה זו חמורה מהזיז אשר לא יביא את הטומאה כאשר היה למעלה מ"ב טפחים אלא בפותח טפח כמו שקדם והלכה כרבי יוחנן בן נורי:

פרק יד - משנה ד

[זיז.] דמיון תא סיבב את כל הבית בד' כתליו ויצא ממנו בחלל הפתח ג' אצבעות : ואמרו וכן בחצר שהיא מוקפת אכסדרה ירצה בו כי כאשר היה הבית מוקף באכסדרה והיתה טומאה בבית הנה כל מה שתחת אלו האכסדראו' טמא לפי שהטומאה תצא מהבית ותתפשט תחת המשקוף כולו אולם אם היתה טומאה בחצר הנה אין ספק שהכלים שבאכסדרה טהורים לפי שהטומאה מגולה לאויר ואם היתה הטומאה באה מאכסדרי הבית לדברי הכל טמא לפי שגג האכסדרה כבר כלל כל פתח הבית ואמנם חלקו להיות אוכל בשיעור ג' אצבעו' לבד ואמר רבי אליעזר שבזיז חומרא בהיותו טמא בכל שהוא כמו שקדם כן יביא טומאה לבית בג' אצבעות אולם אם היה אוכל מפתח הבית טפח יהיה הבית טמא לדברי הכל והלכה כרבי יהושע:

פרק יד - משנה ה

דע שכל מה שיאמר תחתיהן הנה ענין זה תחת התחתון כמו בינו ובין הארץ וכל מה שיאמר על גביהן עניינו על גב העליון וכאשר היה העליון עודף טפח אין הבדל בין היות הטומאה תחת הזיז התחתון או תחת הנוסף אשר יוסיף לעליון או ע"ג זיז התחתון אשר יביא הטומאה ביניהן כל מה שתחת העליון טמא בכל אלו המצבות אשר תביא הטומאה ביניהן ושרש זה כבר הוכפל פעמים ולזה אמר תחתיהן וביניהן טמא והלכה כרבי יהושע:

פרק יד - משנה ו

כאשר היתה טומאה ביניהן והיה ביניהן פחות מגובה טפח הנה אין זאת הטומאה באהל ואמנם היא דחוקה והיא אשר תקרא בש"ס טומאה רצוצה ולזה כנגדו עד הרקיע טמא וכאילו היה על גביהן ואשר ראוי שלא תטמא ג"כ תחתיהן להיות בתחתון פותח טפח והוא גבוה מן הארץ גובה רב לפי שהמאמר הוא בזיז והוא כמו שקדם:

פרק יד - משנה ז

זה מבואר ממה שקדם ודין השתי יריעות זו על גב זו כדין שני זיזין:

פרק טו - משנה א

כבר ביארנו בפיי"א (מ"ג) ענין אמרו אין מביאין את הטומאה וביארנו שם סגוס ושם כופת. וטבלאות לוחות: וענין אמר בכאן עד שיהיו גבוהין מן הארץ פותח טפח לפי מה שאספר וזה כאשר היה סגוס או כופת או טבלא או בגד מושם אחד למעלה מהשני עד שיהיה בגבהו טפח עוד היתה הטומאה למעלה מזאת הטבלא דרך משל אשר היתה גבוה מן הארץ והיתה טבלא שניה ממעל לטומאה דבוקה בה הנה זאת הטבלא העליונה מביאה את הטומאה ותטמא כל הטבלאות ומה שביניהם מן הכלים וזה הדין בעצמו בסגוס ובדומה לו בזה הדבר נחלקו טבלאות של שיש לפי שהן נחשבות כארץ ואם היו שיש על שיש והיה בין השיש העליון אשר תחתיו הטומאה ובין הארץ גבוה אלף אמה לא נחשוב מהשיש כאילו הוא נעדר אבל נאמר שהיא תחתיו טומאה רצוצה ובוקעת ועולה בוקעת ויורדת ולשון התוספתא בביאור אלו הענינים כן טבלאות של שיש חלקה זו על גבי זו וטומאה תחת אחת מהן אפי' גבוהות מן הארץ אלף אמה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת:

פרק טו - משנה ב

נוגעות בקרנותיהן. על זאת הצורה הנוגע בשניה טמא טומאת ז'. לפי שהוא חלק מאהל המת וכלים שתחתיה טהורין לפי שלא יגיע בינה ובין הטבלא אשר תחתיה הטומאה פותח טפח עד שתביא לה טומאה ואמנם ימשש זוית לזוית לבד כמו שביארנו והבן זה הענין והקש עליו ואמר עד שיהיה בו רבוע פותח טפח לפי שכבר יהיה מעט הגובה או מעט הרוחב הנה לא יביא טומאה תחתיו עד שיהא בו טפח על טפח על רום טפח:

פרק טו - משנה ג

כבר ידעת איך הוא תמונת החביות וזה שבטניהם בולטים ושוליהן וראשיהן מחודדים וכאשר יתחבר חבית מהחבית הנה כבר ימשש שטח זה לשטח זה טפח על טפח או יותר מטפח וכאשר תמשש אחת חבירתה והתחברו כולן אחת (תחת א') בין שהיו יושבות על שוליהן או על צידיהן והיו כולן גבוהות מן הארץ טפח הנה היו כולן אהל אחד ולזה כאשר

טומאה תחת אחת מהן תחת כלן טמא. והוסיף בזה החביות דין ואמר כי כאשר התחברו כמו שספרנו בפותח טפח והם כבר נטמאו במין ממיני הטומאות והיתה טומאה תחת אחת מהן תחת כלן טמא אף על פי שאין שם חלל טפח ולזה להיותה בעלת בטן ולה חלל הרבה ואנחנו נאמר הצד עליון מביא את הטומאה לפי מה שקדם מאמר בטומאת אלו החביות כולן טמאות ואוירן טמא אולם אם היו טהורות למה שיתפשט זה המאמר לפי שהצד העליון לא תגיעהו הטומאה לפי שכלי חרס אינו מטמא מגבו כאשר השרשנו:

פרק טו - משנה ד

כלים שבחצץ. ר"ל שיהיה בתוך המחיצה ואם היה במקומה חלל טפח על טפח הנה היא תטמא בין היתה טומאה בבית בין היתה טומאה אחורי המחיצה ואלו היריעות יחוצו בפני הטומאה לפי שהוא שם אהל לפי מה שהתבאר בחי' מזאת המסכת:

פרק טו - משנה ה

כלים שבחצץ. אין בהם הבדל בין בהיותן בתוך המחיצה או בתוך החצץ והארץ גובה טפח הנה זאת המחיצה נעדרת ויהיו הכלים טמונים בתוך הארץ אשר תטמא שארצו של בית כמוהו עד התהום ולשון ספרי כל אשר באהל (במדבר יט) לעשות קרקע הבית כמוהו עד התהום ובזה הענין מן הצדדין או כנגד הקורות לפי שלא יצטרך שם חלל טפח וכבר התבאר לך שאלו המחיצות מצילין על הטהורים מלהטמא ולא מצילין על הטומאה עד שלא תטמא כמו צמיד פתיל לפי מה שבארנו בחי' מכלים ואל הענין הזה רמז בתוספתא באמרם צמיד פתיל ואהלים מצילין על הטהורים מליטמא ואין מצילין על הטמאים מלטמא ושמור זה:

פרק טו - משנה ו

טומאה מבפנים. בתוך הבית בין שיהיה בתוך התבן בין שיהיה בין התבן לקורות וכלים שכנגד היציאה ירצה בו הכלים אשר תוכן בפתח הבית בכלל הבית ולי' התוספת' (פט"ו) כלים שכנגד יציאת הטומא' במלואו של פתח טמא. ואמרו טומאה בחוץ ירצה בו חוץ לתבן במלואו של פתח ואשר יציל על הכלים ואע"פ שמקומן טפח על טפח בתוך התבן כאשר היה בין התבן לקורות פותח טפח לפי שסתם תבן דעתו לפנותו ואינו חוצץ:

פרק טו - משנה ז

בטלו. ר"ל בטל דין הבית ואם היה בתוך זה העפר כלים ובמקום אחר ממנו טומאה הנה לא יטמאו אלו הכלים באהל שדין האהל כבר בטל להיות בית נהרס וכן כרי של תבואה וגל של אבנים ואע"פ ששם טומאה בצד הכלים ולא תהיה שם נגיעת הכלים לפי שטומאה רצוצה לא תטמא אם לא בנכחיות כמו שהשרשנו ואם היתה טומאה בזה הכרי כולו הוא כמו קבר סתום ומטמא מכל סביביו ולי' התוספתא (שם) כרי של תבואה וטומאה בתוכו טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ואם יש במקום הטומאה טפח על טפח הרי הוא כקבר סתום ומטמא מכל סביביו:

פרק טו - משנה ח

כבר התבאר שזה החצר מקורה ופתח המערות אשר בס הקברות פתוח אצל זה החצר והוא אשר תקרא חצר הקבר ומי שעמד בה הוא טהור לפי שאם היה בו פחות מארבע אמות על ארבע אמות הנה הוא אז מתקרב אל פי המערה ויטמא ולפי דעת בית הלל הוא טהור עד שיהיה בחצר ד' על ד' ואם היה זה החצר מגולה הנכנס לתוכה טהור באי זה ענין אם לא שיגע בפתח המערה ובתוספתא בזמן שהיא פתוחה לאויר אפ"י מרוחק מן השקוף כל שהוא הנכנס לתוכה טהור ובלבד שלא יגע בשקוף: ואמרו אין טמא אלא כנגד הפתח ר"ל פתח הקבר: עוד אמר שאם העמיד הקורה נצבת על פי הקבר ושמוה כנגדו אם היה גבוה ארבעה טפחים לבד יטמא משום גולל ובלבד שיתכוין לחתוך הנוסף על ד' טפחים ורבי יהודה אומר אפ"י כולה היא גולל: **לגוד.** לחתוך. מן גודו אילנא (דניאל ד) ואין הלכה כרבי יהודה:

פרק טו - משנה ט

כבר ידעת שכלי חרס המוקף צמיד פתיל לא יטמא בטומאת מת וכן הבהמות והחיות לא יטמאו במין ממיני הטומאות כמו שהשרשנו בפתיחה וכאשר עשה ממנו גולל לקבר הנה היא תטמא משום גולל לא שיהא תטמא בהיותה חלק מהקבר אשר יגע בה כאילו נגע בקבר אבל היא תטמא במגע כל זמן שהיא על הקבר (וכאשר נשארה טהורה הוסרה מן הקבר בעצמה) ואין הלכה כרבי מאיר:

פרק טו - משנה י

כבר קדם לך בפרק הראשון מזאת המסכתא שהאדם כאשר נטמא במת ונגע בכלים יטמא אותן טומאת זי ולזה כאשר נטמא אדם במת אם נגע בו או האהיל עליו ואחר נגע בכלים הנה אלו הכלים טמאים אבל אם נגע במת או האהיל עליו עוד האהיל על הכלים הנה לא יטמא אותן לפי שטמא מת אינו מטמא באהל אמנם יטמא במגע אם לא שהאהיל בידו אחת על הטומאה ובידו השנית על הכלי יחד ושיהא בידו פותח טפח אשר היא שיעור הבאת הטומאה ואז יהיו אלו הכלים טמאים להגעתן עם הטומאה תחת אהל אחד וכבר קדם לך בוי' מזאת המסכתא שהאדם נעשה אהל לטומאה וכן אם היו שני בתים קרובים ובהן כשני חצאי זיתים ופשט (שם) [שתני] ידיו לשני הבתי' יחד הנה אם הי' פותח טפח בכל יד כבר הגיעה הטומאה ביניהן ונטמא הוא ושני הבתים והיה כבית אחד והיה כזית מן המת תחת אהל מחובר ולא תסתור אומרו פותח טפח לפי שכבר הקדמנו שקטן בן יומו מטמא טמא מתו יהיה נער קטן:

פרק טז - משנה א

מרדע. הוא המחרישה וכבר קדם לך בט"ז מכלים שמרדע בינוני הוא אשר הקיפו טפח הנה ברחבו אצבע ושליש וזה שלישי הטפח בקירוב וכבר ביארנו בש"ס (שבת דף יז.) שרבי טרפון חשב כאשר שמע זה המאמר שהמרדע או כל מה שהוא כעובי המרדע כאשר האהיל על הטומאה ועל הכלים נטמאו אלו הכלים ותביא להם טומאה ותמה על זה ואמר שיקפח את בניו אם לא תהיה בזה הדין טעות וזאת ההלכה נעדרת האמת והוא ענין אמרו ההלכה מקופחת היא ומזה אמרם (פסחים דף קיח.) אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה שלא יעדיר אותו ממנו אבל ימציא תועלתו וכן אמרו (שם דף פז:) אוי לה לרבנות שמקברת את בעליה אין לך כל נביא שלא קיפח ד' מלכים ר"ל שהם נעדרו והוא נשאר אחריהם עוד ביאר מקום הטעות ואמר שנפילת הטעות בעבור ששמע השומע שהחורש כאשר הלך והמרדע על כתיפו והאהיל קצה זה העץ על הקבר הנה כבר נטמא המרדע ונטמא החורש הנושאו וחשב השומע שסיבת טומאת החורש הנושא המרדע אמנם הוא היותו אז עם המת או הקבר תחת צל אחד והוא צל המרדע וחתך ואמר שכל המטלטלים מביאין את הטומאה בעובי המרדע ואין הענין כן ואמנם סבת טומאתו היותו נוגע במרדע והמרדע כבר האהיל על הטומאה והנוגע בכלים המאהילים על המת כבר יטמא כמו שבארנו בפתיחת זה הסדר ואולם הבאת הטומאה הנה לא תהיה בפחות מפותח טפח ולפי זה הדעת כאשר האהיל עובי המרדע על האדם ועל הטומאה ולא יגע האדם בזה המאהיל לא יטמא זה האדם. ותיקן ר"ע מאמר ר"ט ומה שחשב ר"ט ממאמר המשנה כמו שתראה. והלכה כר"ע לפי שמאמר המשני כל המטלטלין מביאין את הטומא' בעובי המרדע אמנם רצה בזה על האד' הנושאן לבד והוא מכלל י"ח דבר שגזרו כמו שזכרנו בתחלת שבת:

פרק טז - משנה ב

אסל. שם העץ אשר יעתיקו בו הכתפים המשא והדומה לו וכאשר היו הקדרות תלויות מקצה האסל אחורי גב הנושא והקצה האחר מאהיל על הטומאה והיה בעץ פותח טפח יטמאו אלו הקדרות אשר בקצה השני וזהו ענין אמרו ועל שאר אדם וכלים בפותח טפח: ותלוליות קבוץ תל ושמו ג"כ בערבי תלי וזאת העיר בתנאי שתהיי עיר קרובה לבית הקברות וזהו הדרך אשר זכר ג"כ דרך ביה"ק ואמנם נדין על אלו התלוליות מחשבה ביארה הש"ס (כתובות דף כ:) שהנשים יקברו בהן הנפלים ובעלי

המומין איבריהם כאשר יפרדו מהם ואמנם דנינו על התלוליות הישנות (הקדימה) [הטומאה] ואפילו היו רחוקות (השנים) [הטעם] לפי שהם פעמים יהיו קרובים מן המדינה והיו אנשי זאת המדינה יקברו שם מה שזכרנו ונחרבה המדינה ההיא והלכה כרבי יהודה:

פרק טז - משנה ג

כבר ביארנו בסוף נזירות (דף סה.) שאמרו מת לא הרוג מושכב לא יושב כדרכו לא ראשו בין יריכותיו לפי שהוא כאשר יהיה על אחד מאלו הענינים אינו עושה שכונת קברות וכן אמרו המוצא שמצאהו אחר חקירה ודרישה ושם התבאר ג"כ שמת [שחסר] שאין לו תבוסה ולא שכונת קברות וכאשר תמצא מת באלו התנאים ונרצה שיראה זה המקום ובהסרתו יסיר העפר אשר התערב בו דמו ולחותו וזה העפר יקרא תבוסה להתערב חומר שם כמו שביארנו בענין תבוסה כמו שקדם וזה כשיסיר כל מה שתחתיו מהעפר התיחוח עד שלא יצטרך חפירה ויחפור בארץ הקשה עומק שלש אצבעות וסמך זה למאמר יעקב אבינו ע"ה (בראשית מז) ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם אמר לו טול עמי מעפר מצרים לפי שבו חומר למת וכאשר ימצא מתים רבים במקום אחד נפגשים קצתם על קצתם הנה הם דמיון איש אחד ונוטלן ואת תבוסתן ואם ימצא אותם על אלו התנאים ובקצתות הנזכרין הנה אלו המקומות בחזקת בית הקברות וכבר התבאר בפרק הששי מבתרא (דף קא.) שאצל החכמים כל מערה מהמערות אשר יקברו בה המתים אינה בפחות מו' אמות על ד' אמות וכל חצר אשר לפני המערה ו' על ו' ויהיה ארך שתי מערות וחצר שביניהן י"ח אמות ואמנם הצריך הנה לומר עשרים אמה לפי שאם יחפרו פעמים על הקבר על ארך צלע שתי מערות והחצר ולזה השיב הש"ס כאשר אמר תמני סרי הויין והשיבו אימר באלכסונה בדק והוא טעם ג"כ באמרנו מד' אמות עד ח' לפי שהמערה אמנם היא ארבע על ששה אבל אלכסונה של מערה יותר משבע אמות ולכן לקח הוא ח' לחומר וכאשר תמצאם בהם במת הח' אמות אולי זאת המערה וזאת בית הקברות. שאילו מתחלה ר"ל זה אשר מצא בסוף עשרים אמה אם מצאו בתחלת הענין היה הרוג או יושב או מושכב שלא כדרכו אינו בודק עשרים אמה אלא נוטלו ואת תבוסתו בלבד שחזקתן עובד כוכבים:

פרק טז - משנה ד

בעבור שאמר בודק ממנו ולהלן עשרים אמה ביאר לנו איך תהיה הבדיקה ופחות מה שיהיה בין קבר לקבר אמה אחת ולזה כאשר ימצא זה המת השלישי קבור כמו שספרנו [צ"ל יעזוב] ועזב לפניו אמה לפי שהוא פחות מה שימצא בין שני קברות ויחפור באמה השניה לפי שפעמים יש שם קבר אחר ולא יצטרך לחפור על אורך הקבר אלא רוחב אמה כשיעור אורך אמה כ"ה בתוי"ט. (כשיעור אורך אמה אלא רוחב אמה) ג"כ והוא אמרו אמה על אמה לפי שאם יהיה שם מת יראה ואז יצטרך שיגלה מגופו וכן עד עשרים אמה יעזוב רחב אמה ויחפור אמה על אמה עוד ביאר שיעור עומק החפירה כמה יהיה לפי שכבר יהיה הקבר בו בתכלית העומק ואמר עד שהוא מגיע לסלע או לבתולה ובתולה ירצו בה ארץ אשר לא יראה בה אותות היישוב לא תיחוח ולא עפר ולא מה שדומה לזה אבל ארץ קשה נדמה כבתולת אדם: ואמר המוציא את העפר ירצה בו אשר יעתיק זה העפר ודומה לו מותר לו אכילת תרומה ובתנאי שלא יכנס במקום הטומאה אבל יוציא העפר וישליכהו וידוע ששם התרומה דמע מלאתך ודמעך לא תאחר (שמות כב): ומפקח בגל הוא שיגלה ויחפש הבנין הנופל ויהרוס אותו ולא יודע אם שם מת ואם הוא עומד במקום טומאה או עומד במקום טהרה וזה אינו ידוע עד שיגלה המקום ובעבור זה אינו אוכל בתרומה:

פרק טז - משנה ה

כבר ביארנו בשני מפיאה ששלולית היא אמת המים אשר תצא מן הנהר להשקות בו הגנות והפרדסים ודרד הרבים לא יקבר אדם בו ולזה לא יצטרך בדיקה ולכן כאשר הגיע לזה כבר סיים שכונת קברות ולא יצטרך להשלים כ' אמה ואין הלכה כר"ש:

פרק יז - משנה א

כבר זכרנו בפתיחת דברינו בזה הסדר שבית הפרס טמא והוא מדרבנן ושהוא ב' מינים וזה אחד מהן והוא החורש את הקבר והוא אשר יקרא בית הפרס להתפשטות הקבר על כלו תרגום (שמות מ) ויפרוש את האהל [על צ"ל המשכן ופרס ית פרסא על משכנא] ופרסיה למשכנא ואמר שמי שחרש במקום שבו קבר הנה הוא ישים בית הפרס מזה המקום אשר בו הקבר בארץ מאה אמה מזה הארץ אשר חרש והפכה וזהו אורך מענה ומענה הוא הקו אשר יקוה אותו המחרישה על ארך השדה אמר הנביא (תהלים קכט) על גבי חרשו חורשים האריכו למעניתם וכן ישים בית הפרס מאה אמות ברוחב ומקום בן מאה אמה על מאה אמה הוא בית ארבע סאין לפי שבית סאה נ' על נ' כמו שביארנו פעמים: ורבי יוסי אמר שאם היה זה המקום הנחרש בלתי שוה אבל בו מעלות ומורדות הנה הוא ישים בית הפרס בית חמש סאין וזה מאה וי"א אמות וג' רביעי אמה בריבוע בקירוב ותנא קמא אמר בית ארבעה סאין היה מקום שוה או בלתי שוה עוד נתן אלינו תנא קמא אות נדע בו שיעור ארבע סאין כמה הוא כאשר היה המקום בלתי שוה השטחים אמר ששימו רובע קב כרשינין על תוספת המחרישה והוא אשר תקרא בורך המחרישה לפי שהוא דומה לארכובת האיש והיה המקום אשר בו אלו הגרעינים ינקבו שיעור שיצא ממנו גרעין א' מגרעיני אלו הכרשינין עוד ילך החורש עם המחרישה והגרעינין יפלו עד שיעברו אלו כולן ובלא ספק כי כאשר ישאר השארות מועט מאלו הגרעינים הנה הם לא יפלו בצד א' אלא אחר נענוע הרבה אבל יהו הגרעינים בסוף המחרישה רחוקים קצתן מקצתן ואמר כי כאשר יצמחו שלשה גרעינים זה בצד זה שם יכלה בית הפרס והוא שיעור ד' סאין וכבר ביארה התוספתא ענין מאמר ר' יוסי במורד אבל לא במעלה ואמר שר' יוסי יאמר כי כאשר נחרש הקבר עם מקום גבוה אינו עושה בית הפרס כמו שיהיה הקבר למטה ויתחיל בחרישה עם עליונות זה ההר או המדבר ואין הלכה כר' יוסי בשני המאמרים:

פרק יז - משנה ב

הטיח בסלע או בגדר או שניער המחרישה בסלע או בגדר או שנתש אותה מן העפר הנה שם יכלה הבדל בית הפרס אולם אם משך את המחרישה ולא הבדיל בה הנה תהיה בית הפרס עד מאה אמה והנשאר טהור כמו שהקדמנו לפי שבאותן מאה אמה יכלה כל עצמות המת ובשרו ויאבד שם רבי אליעזר אומר בית הפרס עושה בית הפרס ענינו כי כאשר חרש ג"כ בית הפרס הנה הוא ישים מאה אמה מהמקום אשר התחיל בו החרישה בית הפרס כמו אם נחרש הקבר ור' יהושע יאמר שזה אמנם יהיה כאשר

נחרש הקבר ולא ישלים מאה אמה עוד נחרש מקצה בית הפרס ונשלמו הק' אמות ויהיה לכולן דין בית הפרס אולם אם שם קו מן ק' אמה הוא מלא מענה המבואר בו שכבר יהיה שם דין בית הפרס ושחרישתו והארכת החרישה חוץ ממנו הנה לא יעשה בית הפרס ואין הלכה כר' אליעזר:

פרק יז - משנה ג

טימיא שם עצמות המת ומאמר החכמים [רש"י בברכות נט. הביא זה בשם בי"ר (פע"ח) וכן כתב רש"י פרשת במדבר ה' ב' בשם בי"ר] (גיטין דף נ.) אנדרינוס שחיק טמיא ענינו שחיק עצמו ומלטמיא מורכב מלא טמיא והכונה חפירה מלאה עצמות. שדה שאבד קבר בתוכה ולא התאמת מקומו או שדה שנמצא בו קבר הנה כבר אפשר שהי' שם קבר אחר ונחרש או לא היה או מי שחרש ארץ שאינה שלו או עובד כוכביי שחרש הנה אלו כלן אין בהן דין משום בית הפרס לפי שבית הפרס הוא דרבנן ולא גזרו על אלו ואמנם היה שרש הגזרה על שדה שנחרש בה קבר ידוע ובתנאי הקודמים: ואמרו שאין בית הפרס לעובדי כוכבים טעם לאמרו עובד כוכבים שחרש צ"ל אינו עושה. או שעשה בית הפרס לפי שכאשר יהיה כותי אינו עושה בית הפרס כל שכן עובד כוכבים לפי שלא גזרו עליהן:

פרק יז - משנה ד

על גבי טהורה. ר"ל שהיתה עליונה ממנה וסבת זה מה שזכרנו לא אמרו אלא גוש כברייתו ג"כ לא גזרו על זה הניגר עם המים:

פרק יז - משנה ה

כאשר היה פתח העליה על שיעור פתח הבית בשוה ונכחי אליו הנה העליה טהורה בהכרח לפי שאמנם היה הקבר כבר הגיע בדין הבית לפי שאם

היה תוך הבית הנה העליה טהורה ואם היה תחת כותל מכתלי הבית הנה העליה ג"כ טהורה לפי שהבית הוא אהל על הקבר והעליה אהל אחר למעלה מזה האהל ואם היה הקבר תחת פתח הבית הנה המשקוף אשר לבית יאהיל עליו ויהיה משקוף העליה אהל על אהל אולם אם לא יהיה הפתח על יושר פתח העליה הנה העליה טמאה לפי שכבר אפשר שיהיה הקבר תחת הכותל אשר עליונו פתח עליה ויהיה משקוף העליה מאהיל על הקבר ותהיה העליה טמאה וזה מבואר וכבר קדם לך שעפר בית הפרס ועפר חוצה לארץ מטמאין במגע ובמשא או כאשר יתלה בקצה הירק כאשר ישרשו אותו מעפר בית הפרס והיה כשיעור חותם המרצופין יהיה טמא לדעת ר' אליעזר: ומרצופים הם כמו נודים מעור ישימו בו הולכי ארח בגדיהם וכליהם וינעלו אותם ויחתמו אותם בחותם מטיט וכבר יעשו חותם לכתבים גם כן מזה הטיט וכבר זכר בתוספתא שרבי אליעזר אמנם חלק עם חכמים בעפר חוצה לארץ לבד והשיב רבי יהודה דבר לחזק בו דעת חכמים ואמר שכבר נתקבץ מעפר חוצה לארץ כסאה וכסאתים ולא חשו להם משום טומאה אם אין בכל חותם מהם כחותם המרצופין והלכה כחכמים:

יח

פרק

פרק יח - משנה א

כבר ידעת שהאוכלים לא יטמאו אלא אחר שהוכשרו באחד מז' משקין וכבר הודעתוך בשבת (פרק א) שמכלל י"ח דבר שגזרו הבוצר לגת הוכשר לטומאה והתבאר בגמרא שבת (יז.) סבת זה ובכלל הטעמים לפי שפעמים יבדוק אדם כרמו כאשר ירצה לבצור אותה ויקח אשכול אחד ויעצור אותו בידו לראות אם הוא מבושל אחר שליך אותו על הענבים הנחתכים אולם בוצר לצמק אינו מוכשר וכאשר היה כרם בבית הפרס בזאת הגזרה להיות טומאת בית הפרס דרבנן כמו שהתבאר ויאמר שאם נטהרו האנשים והכלים בהזאת שלישי ושונין בשביעי עד שלא יהיה שם טומאת מת אמיתי כדי שלא יהיה חושב שהוא יבצור בזה הפרס עצמו טמא אחר יחתוך ויוציא הענבים חוץ לבית הפרס וישאו אותם אנשים אחרים טהורים לפי שהם יטמאו באהל בהכרח לפי שמעת שיכנסו לבית הפרס יטמאו ואמרו אלו הענבים בלתי מוכשרין כל זמן שיהיו בבית הפרס

וכאשר יצאו חוץ לבית הפרס הוסר ההכרח ונשאר בהכשר כמו שגזרו על בוצר לגת ולזה כאשר יגעו הטהורים אשר ישאו הענבים לגת וכאשר יבצרו אשר הם יטמאו טומאת בית הפרס נטמאו ויטמאו הענבים שהן מוכשרין כמו שביארנו ובית שמאי אומרים שאין תקנת בצירה לגזירת בוצר לגת כלל אלא אם הבוצר לא יגע בכלי שלא יטמאהו ויטמא הכלי לענבים ואמנם יחבר חבור על המגל ואז יבצור בו בכלי טהור שלא יקבל טומאה או יבצור הענבים באבן אשר לא יקבל טומאה וישימהו בכפישה וכבר אמרנו שהוא כלי לו אוגן גבוה והאמת אצלי שהיא לא תקבל טומאה שהיא בלא ספק מכלי אבנים והדומה לזה ולזה תציל באהל המת כמו שהתבאר בה' מזאת המסכתא: ואמר רבי יוסי שזה הדין אשר זכר ב"ה אמנם הוא בכרם נטוע בבית הפרס שאין תקנה בבצירה אבל כאשר יבצור לגת הנה הוא מוכשר להטמא אבל יבצור למכור לשוק לאכילה אשר אינו מוכשר ואין הלכה כר' יוסי: וכבר הקדמנו בפתיחת זה הספר שהאדם אשר יטמא בבית הפרס הוא אב הטומאה ולזה יטמא אדם וכלים כמו שהשרשנו שם:

פרק יח - משנה ב

כאשר נחרש הקבר הנה כבר נתפזר על פני כל הארץ ולזה יטעו בו האילן להמשך שרשו תחת הארץ ולא תזרע בו הזרע לפי שהיא תהיה מחוברת לעפר העליון אשר בו נתפזרו העצמו' וכאשר יתלש זה נתלש עמו מן העפר אשר בו העצמות ושארית הבשר ואם היה הדבר אשר זרע מה שאין דרכו שיתלש אשר לא יצא שרשו מן הארץ הנה זה מותר כמו החטה והשעורה ואם זרע מה שדרכו שיקצר ואח"כ תלש אותו הנה העפר אשר נתלש עמו כמו שזכרנו בדין בית הפרס עצמו והוא ענין אמרו ואם עקרו צובר גרנו לתוכו אחר יכברו בכברה פעם אחר פעם עד שלא ישאר שם עצם כשעורה: ותבואה היא חמשת המינים וקטניות הן הפולים והאפונים שיתחבר בהם עפר רב: וקש הוא התבן מחמשת המינים: ועצה הוא תבן הקטניות. עוד אמר שזה בית הפרס הנזכר מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל וזהו בית הפרס הנמנה בשני מזאת המסכתא והלכה כחכמים:

פרק יח - משנה ג

זהו בית הפרס השני בעבור שלא יודע מקום הקבר לא יטעו בו אילן מאכל לפי שאוכל על זה הקבר הנה זה האילן ימשך תחת הארץ ויתחבר במת אבל מותר לזרעה לפי שלא ימשכו שרשי הזרעים תחת הקבר וזה בית הפרס מטמא באהל לפי שאולי בזה הקבר האהיל כאשר לא נדע מקומו איה אבל ידענו באמת שבזה השדה קבר כבר היתה בו טומאה קבועה: ואמרו חוץ מאילן סרק שאינו עושה פירות ולא נבין מזה שיש אילן סרק עושה פירות לפי שהוא ביאר ואמר שהסבה בהתר נטיעת אילן סרק לפי שאינו עושה פירות ואין בו דבר שנחוש לו שמא יטמא:

פרק יח - משנה ד

זהו בית הפרס השלישי הוא מקום רחוק מבית הקברות וקרוב למדינה יעברו בו המתים ויספדו בו ואינו מוחזק בטומאה והיה עפרו טהור ואמנם מנעו בו הנטיעה והזריעה כדי שלא ישתמשו בו האנשים שם בשביל ששם טומאה והוא אמרם שלא להרגיל רגל אדם להכנס לשם ולא נעשה זה הבית הפרס כראשון לפי שכל מי שיכנס לשם טמא לפי שהוא מטמא במגע ובמשא כמו שקדם מרוב השמוש אשר בו אולם זה השלישי אשר כל מי שיכנס בו טהור וכבר אפשר שיהיה בו טומאה מנעו להכנס בו ולהשתמש שם: **ומוזים שבזדקים לעשות פסח**. ענין זה שההולך לשחוט את פסחו ויצטרך שיעבור לבית הפרס יקח זה העפר אשר הלך עליו וינפחהו כמו שזכר ואם מצא בו עצם כשעורה הנה הוא טמא ואינו עושה פסח ואם לא ימצא שם טומאה הנה הוא טהור ועושה פסחו וכן אם נכנס לבית הפרס לענין מהענינים ואחר הפגשו פרק הפסח בודק ועושה פסחו ולא יעשה זה לתרומה אבל הנכנס לבית הפרס כבר נטמא לתרומה ואינו בודק כלל וסבת זה שטומאת בית הפרס דרבנן ופסח בזמנו בכרת ולא העמידו דבריהן במקום כרת בכל הדברים ואין בגזירה דרבנן ביטול קרבן במועדו אבל יעשה אותו כמו שנזכר בזה המקום אבל אכילת תרומה הנה אין בה זולת מצות עשה שכל אכילת קדשים מצות עשה הוא ובמקום עשה העמידו דבריהם והנזיר כאשר נכנס לבית הפרס אם נטמא ולא יצטרך בדיקה או יבדוק בזה מה שיטמאהו אם לא זהו מחלוקת בית שמאי ובית הלל. ועפר שהוא יכול להסיטו כל מה שהוא יכול לדקותו ולהוציא בכברה יעשה: **וממחה**. הוא שיניח ידו בכברה כל מה שיוכל על התכלית:

פרק יח - משנה ה

הרוצף. מן רצפה ענינו שירצפו באבנים אבן לצד אבן ויהיו האבנים גדולות שלא יוכל להניען ביד כאשר יתמידו ללכת בו: ועוזק. בלשון ערב אל תעזיק והוא שמסלק האבנים ומנקה אותן עד שיהיה שוה ובתוספתא פסקו אין לך בדיקה גדולה מזו והוא מאמר הפסוק (ישעיה ה) ויעזקהו ויסקלהו ואין הלכה כר"ש בשני המאמרים:

פרק יח - משנה ו

כבר התבאר בש"ס (ב"מ דף קה:) שאדם שכחו רע הוא שיהיה רגלו מתנועע ומתרעד בעת העתקו ובהמה שכחה רע שתהיה בהמה חלושה שכאשר ירכב עליה תטיל גללים וכאשר היה הנושא מתנועע הנה כאילו הוא עצמו הולך בבית הפרס וידענו שכח זאת הגזירה שגזרו על הארץ העמים טומאה אינו על הרריה ועל אבניה כי לא יקברו שם מת כלל אבל הוא טמא להשתפך בהן עפר ארץ העמים: וכבר התבאר ששונית הוא המקום אשר יעלה אליו הים אצל מלואה ובאלו גושה טהור לפי שהיא לא תתישב ואיך יקברו בו המתים ולזה לא יטמא ההולך שם בהיותו נוגע בארץ העמים אבל אלו המקומות כמו אויר שאר ארץ העמים ואחר גזרה זו גזרו על ארץ העמים שיטמא גושה ואמרו ענין זה שהיא טמא במגע ובמשא כמו שקדם ויטמא מי שיעמוד באוירה ואפי' לא נגע בארץ ולשון התוספת' הכניס ראשו ורובו לארץ העמים טמא וכן בגמרא גיטין (דף ח.) שהימים אשר בארץ העמים והאויר הוא כמו ארץ העמים וכאשר היה זה כן אמר בכאן שהוא טהור להולך בים והדומה לו אמנם הוא לפי הגזרה הראשונה אשר גזרו על גושה לבד ולא על אוירה כמו שהתבאר בגמ' שבת (דף טו:) או יהיה הענין אמרו טהור שלא תחייבהו דיני טומאת מת ר"ל הזאת שלישי וז' ואין שורפין תרומה וקדשים שנכנסו לשם לפי שזהו דין אוירה רצה לומר שהגזרה היא אגושה לשרוף ואאוירה לתלות ואינו צריך טביל' ולא הערב שמש וזהו האמת אצלי:

פרק יח - משנה ז

סוריא. היא הארץ שכבש דוד חוץ מארץ ישראל והיא דמשק וחלופו. וכבר התבאר בפ"ו (מ"א) ממס' דמאי שהיא אינה כארץ ישראל בכל דיניה ולא כמו חו"ל וביארנו שם סבת זה ובתוספתא דכלים (פ"א) בשלשה שוה סוריא לא"י ובשלשה לחוצה לארץ עפרה טמא כחוצה לארץ המביא גט מסוריא כמביא מחוצה לארץ המוכר עבדו לסוריא כמוכר לחוצה לארץ וג' כארץ ישראל הקונה בסוריא כקונה בפרווד שבירושלים וחייבת במעשרות ובשביעית ואם יכול להכנס לה בטהרה טהורה וכבר נכפל פעמים בזרעים שאשר יהיה לו קרקע לבד בסוריא הוא אשר יחייבהו שיוציא ממנו ר"ל ממה שיצמח בזה הקרקע המעשר והוא ענין אמרם כקונה בפרווד שבירושלים כמו שביארנו בסוף חלה: וענין להכנס לה בטהרה. שתהיי דבוקה לא"י גבול בגבול לא תבדיל ביניהם ארץ אחרת ולא מקום טמא. ובתוספתא כמה תהא סמוכה ויהא יכול להכנס לה בטהרה רבי שמעון בן גמליאל אומר תלם אחד מפסיק ר"ל אפילו אם היה ביניהם מארץ העמים או מארץ טמאה כמו בית הקברות דומה לו רוחב תלם אחד וזהו טפח הנה הוא יבדילנה ולא תהיה טהורה כמו ארץ ישראל: ומדורות העובד כוכבים ר"ל כאשר עמדו במקום מארץ ישראל אע"פ שאין עמו אשה [שתשב עמו] [טמאים] גזירה משום מדור שתהיה בו אשה כצ"ל] (כשרה גזרה משום שתשב עמו) שאנחנו לא נכוין לפי טומאת הישובין רק בלבד לטומאת מת וכאשר היתה עמו אשה נאמר אולי הרתה והפילה וקברה הנפל בזה המקום ולא יהיה נפל בפחות מארבעים יום כמו שביארנו בכריתות (פ"א) אולם אם אין עמו אשה הנה בהיקש יתחייב שאינו צריך בדיקה ואמנם יעשה זה כמו שביארנו ואם היה שם מי שישמרהו שלא יקברו שם דבר אינו צריך בדיקה:

פרק יח - משנה ח

כבר ביארנו שביב הוא הצנור שיגירו בו המימות וקבוצו ביבין: **כל מקום שהחזיר וחולדה יכולין להלך בו אינו צריך בדיקה.** לפי שאלו הבעלי חיים מחפשים על זה הדבר הנקבר ויאכלו אותו ועפר תיחות הוא העפר הבלתי קשה שהקשה אי אפשר לבעלי חיים הנזכרים שיחפרו בידיהם ויוציאו מה שקברו בו:

פרק יח - משנה ט

האצטווניות. הוא מקום [בד"נ הגי' הוא מקום כרמלית ואין לו כותל] אבל הוא נוטה מרה"ר ואין לו כותל והוא מין ממיני הכרמלית אמרו הם והבקעה והאצטווניות אינו לא כרשות היחיד ולא כרשות הרבים וכבר ביארנו זה בשבת (דף ו:): ואמרו עיר עובדי כוכבים שחרבה רוצה בו שתהיה מדינה מא"י החזיקו בה עובד כוכבים ואחר כן נחרבה אמר רבן שמעון בן גמליאל שהבעלי חיים יחפרו בה תמיד ויוציאו מה שיש שם ולשון התוספתא אין מדור העובדי כוכבים ובית הפרס בחוצה לארץ לפי שחוצה לארץ נפרדה בטומאתה בגזירה דרבנן כמו שביארנו: אחר הודיענו מקומות בא"י היו שם קברות ומקומות היו ספק עוד העידו שהוא טהור וטהרוהו חכמים: וקיני מקום היה ספק והיה נחשב בו טומאה אצל ההמון ובזמן רבינו הקדוש התאמת ענינו וטיהרוהו ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל:

פרק יח - משנה י

צריפין. מין ממיני האהלים מיוחסים אל תמונתו והוא מחודד ואין לו גג ונקרא בלשון הדבר שהוא נעשה ממנו והוא ממין (הטמא) [הגומא] כן יקרא צריפא ובהש"ס (סוכה דף יג:): צריפא דאורבני: **בורגנים.** סוכות והוא עשוי להצניע בו פירות והדומה להן: **ואלקטיות.** גג בלתי כתלים עומד על עמודים יכנס בו הרוח מכל צד ויעמדו בו בקיץ ושם הקיץ קייטא: **ומקום החצים.** המקומות אשר יעשו בו חצים וכלי מלחמה: **ולגיונות.** מרוצות הפרשים לפי שאלו המקומות אין בהן ישוב תמיד ולא יקברו בו ואמנם יעמדו בו בזמן מן הזמנים מעט ולזה לא גזרו עליהן ולא הצריכוהו בדיקה אלא הן בחזקתן: